

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Veronika Manová

Prohlašuji, že jsme tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2019

.....

Veronika Manová

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Škvainovi Ph.D. za odborné vedení, poskytnutí cenných rad a za ochotnou pomoc. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Martinu Pilnému a Bc. Lucii Houškové z Probační a mediační služby, pobočka v Českých Budějovicích, za čas, který mi věnovali, za rady a náměty na zpracování, zpřístupnění dat a doporučení literatury.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vývoj právní úpravy trestu obecně prospěšných prací.....	8
1.1 Právní úprava do roku 1961.....	8
1.1.1 Pracovní kolonie a tábory nucené práce.....	9
1.1.2 Trestněprávní reforma 1950.....	11
1.2 Právní úprava v období 1961 – 2009.....	12
1.2.1 Trestní zákon.....	12
1.3 Právní úprava od roku 2009.....	20
2 Systém alternativních trestů se zaměřením na obecně prospěšné práce.....	24
2.1 Pojetí alternativních trestů.....	25
2.1.1 Širší pojetí.....	25
2.1.2 Užší pojetí.....	26
2.2 Obecně prospěšné práce.....	26
2.2.1 Právní úprava.....	27
2.3 Domácí vězení.....	29
2.3.1 Právní úprava.....	29
2.3.2 Přeměna trestu v obecně prospěšné práce.....	30
2.4 Peněžitý trest.....	31
2.4.1 Právní úprava.....	31
2.4.2 Přeměna trestu v obecně prospěšné práce.....	32
2.5 Další alternativní tresty a jejich provázanost.....	33
3 Ukládání trestu obecně prospěšných prací.....	35
3.1 Zásady ukládání.....	36
3.1.1 Obecné zásady.....	36
3.1.2 Stanovení druhu a výměry trestu, povaha a závažnost trestného činu.....	37
3.2 Podmínky ukládání trestu.....	38
3.2.1 Okruh trestných činů.....	38
3.2.2 Vztah k ostatním druhům trestů.....	39
3.2.3 Omezení opětovného ukládání.....	40
3.2.4 Stanovisko pachatele k uložení.....	41
3.2.5 Zdravotní stav a možnost uložení trestu.....	41
3.3 Proces ukládání trestu obecně prospěšných prací.....	42
3.3.1 Rozdíl mezi ukládání rozsudkem a trestním příkazem.....	42
3.4 Souhrnný, úhrnný a společný trest.....	43
3.5 Ukládání opatření obecně prospěšných prací mladistvým.....	44
3.6 Statistické údaje.....	46
4 Výkon trestu obecně prospěšných prací.....	51
4.1 Povinnosti odsouzeného.....	51
4.2 Role probačního úředníka.....	52
4.3 Postup při výkonu.....	55
4.4 Vztah probační a mediační služby k orgánům činným v trestním řízení.....	57
4.5 Role poskytovatele obecně prospěšných prací.....	58
4.6 Započítání vazby do uloženého trestu.....	59

4.7	Odklad, přerušení výkonu trestu a upuštění od něj	59
4.8	Místní příslušnost soudu	60
4.9	Přeměna trestu.....	61
4.9.1	Judikatura Nejvyššího soudu k přeměně trestu.....	63
4.10	Zahlazení trestu.....	65
5	Komparace trestu obecně prospěšných prací se zahraniční právní úpravou.....	67
5.1	Slovensko.....	67
5.2	Anglie a Wales.....	69
5.3	Švýcarsko.....	69
5.4	Nizozemí.....	72
5.5	Belgie.....	74
	Závěr.....	76
	Resumé.....	79
	Seznam použité literatury.....	80
	Seznam použitých grafů.....	86
	Seznam použitých tabulek.....	86

Úvod

Cílem této diplomové práce je podrobná analýza právní úpravy trestu obecně prospěšných prací, prezentace názorů odborné veřejnosti, poznatků z praxe, stanovisek vyplývajících z rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu a vlastní zhodnocení dané problematiky. Ta se týká nejen procesu ukládání trestu obecně prospěšných prací, ale i jejich zařazení do systému alternativních trestů. V této práci bude rozebrán též vývoj právní úpravy zadávání tohoto typu trestu, samotný výkon, vliv na pachatele, vzájemné vztahy s ostatními druhy trestů, přísnost jednotlivých trestů a komparace se zahraniční právní úpravou. Ačkoliv v názvu diplomové práce stojí pouze *Ukládání trestu obecně prospěšných prací*, k celkovému zhodnocení je podle mého názoru zapotřebí zohlednit i výše zmíněné oblasti.

Obsah celé diplomové práce je rozčleněn do 5 kapitol, přičemž jednotlivé kapitoly jsou dále členěny na podkapitoly, aby mnou zvolené téma bylo pojato co nejsystematičtěji a byl tak poskytnut ucelený obraz o dané problematice.

Trest obecně prospěšných prací je zakotven v našem právním systému již více než dvacet let. Ve vztahu k jeho uplatňování se vyvíjí i potřeba přizpůsobit právní úpravu daného trestu požadavkům, které se objevily až s jeho využíváním. Pro další vývoj obecně prospěšných prací a jeho zakotvení v systému alternativních trestů je zásadní nahlížení odborné veřejnosti současné právní úpravy a návrhy de lege ferenda.

Přestože se určitou formou fyzické práce trestalo již po staletí, jednalo se o činnost nucenou, která byla nařizována, aniž by se respektovala základních lidská práva a svobody, upravená Listinou základních práv a svobod a jinými mezinárodními úmluvami. Teprve v roce 1996 byl zaveden trest obecně prospěšných prací v podobě, v jaké ho známe nyní. Vývoji právní úpravy i problematice nucené práce bude věnována první kapitola.

Právní úprava trestu obecně prospěšných prací prošla hned několika novelizacemi. Ke změnám v ukládání trestu obecně prospěšných prací přispěl i restorativní přístup, který přinesl zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TrZ“). Spolu s novou právní úpravou přišel zásadní posun v nahlížení na tento druh trestu. Současnému systému a struktuře alternativních trestů bude podrobněji věnována kapitola druhá.

Ve třetí kapitole se zabývám zásadami a podmínkami, za kterých je možné tento druh trestu uložit. Jelikož je v české právní úpravě škála možných trestů poměrně široká, soud před uložením individuálně hodnotí aspekty každého konkrétního případu. Zaměřím se nejen na okolnosti případu, osobu a poměry pachatele, ale také na proces ukládání. V něm hraje roli i to, zda je rozhodováno o vině a trestu v hlavním líčení za přítomnosti obviněného, nebo zda rozhoduje samosoudce, aniž by byl s obviněným v užším kontaktu. V rámci této kapitoly se zaměřím také na statistické zhodnocení.

Zvláštní podkapitolu tvoří právní úprava pro nezletilé pachatele. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo jen „ZSM“) je aplikován na základě zásady speciality vůči trestnímu zákoníku a trestnímu řádu a využíván pro pachatele mladší 18 let.

Významnou fází trestního řízení související s trestem obecně prospěšných prací, je fáze vykonávací. V té má u trestu obecně prospěšných prací největší vliv na její průběh Probační a mediační služba ČR. Hlavním úkolům Probační a mediační služby, spojených s trestem obecně prospěšných prací, se budu věnovat v kapitole s názvem Výkon trestu u obecně prospěšných prací. Zde budou popsány povinnosti odsouzeného a role poskytovatele obecně prospěšných prací. K dalším tématům rozebíraným v této kapitole patří započítání předchozí vazby do výkonu trestu obecně prospěšných prací, místní příslušnost soudu, který rozhoduje o výkonu, doba přerušení a odklad výkonu trestu, jeho přeměna a zahlazení.

Poslední kapitola této práce bude věnována komparaci naší právní úpravy s právní úpravou zahraniční, zejména slovenskou, švýcarskou a nizozemskou. V rámci srovnání různých nástrojů, které právní úpravy přinášejí, budou navrženy možné náměty de lege ferenda.

Primárním zdrojem informací pro vytvoření základního rámce tématu bude zákon, ve spojení s komentářem k příslušnému zákonu. Z dalších zdrojů informací budou využity důvodové zprávy, judikatura, další odborná literatura a periodika. Jako doplňkové materiály využiji internetových zdrojů, zejména pro získávání statistických dat, potřebných pro tvorbu grafů.

1 Vývoj právní úpravy trestu obecně prospěšných prací

Podstata obecně prospěšných vztahů spočívá ve výkonu určité práce, nucené práce, která směřuje k obecnému prospěchu.¹ Trest obecně prospěšných prací je v právní úpravě platné v českých zemích uzákoněn s účinností až k roku 1996. Určité formy donucení k práci odsouzených však byly součástí trestu v průběhu vývoje celého trestního práva.

1.1 Právní úprava do roku 1961

Co se týče kodifikací trestního práva zásadních pro vývoj české právní úpravy, můžeme do něj zařadit následující:

- 1707 - Constitutio Criminalis Josefina
- 1768 - Constitutio Criminalis Theresiana
- 1787 - Všeobecný zákoník Josefa II. o zločinech a způsobu jejich trestání
- 1803 - Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích
- 1852 - Trestní zákoník o zločinech, přečinech a přestupcích
- 1855 - Vojenský zákon
- 1854 - Vypraskový patent neboli obuškový zákon²

Přestože tyto kodifikace mají pro současné trestní právo zásadní význam, trest obecně prospěšných prací jako takový nebo v obdobné formě neobsahovaly.

Snahy o novou kodifikaci trestního práva začaly krátce po vzniku Československa. Kodifikační snahy vyvrcholily roku 1921 a 1926 zpracováním Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech, tzv. profesorské osnovy³ a osnovy zákona přestupkového. Další osnova Trestního zákoníku je z roku 1937, byla vypracována Ministerstvem spravedlnosti bez akademické obce a stejně jako předchozí osnova nebyla realizována.⁴ Tzv. ministerská osnova byla přepracováním rakouské předlohy. Základním znakem je tripartice deliktů, kdy byly rozčleněny na zločiny, přečiny a přestupky.⁵

¹ PÚRY, František. § 62 In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

² VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

³ tamtéž

⁴ MALÝ, Karel, SOUKUP, Ladislav. *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918 – 1938) a jejich místo ve střední Evropě*. 2. svazek. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010.

⁵ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

Poválečná úprava v Československu směřovala zejména k potrestání válečných zločinů. Za tímto účelem byl vydán Velký a Malý retribuční dekret.⁶

1.1.1 Pracovní kolonie a tábory nucené práce

Dalším zákonem poválečné právní úpravy je zákon č. 115/1946 Sb, kterým byly zřízeny kárné pracovní tábory. Úprava pracovních táborů na Slovensku byla zajištěna vydáním nařízení č. 105/1945 Zb. SNR o Zřízení pracovních táborů.⁷

Právní úpravu systému táborů nucených prací přinesl zákon č. 247/1948, o táborech nucené práce, který se inspiroval původně v rakouské úpravě platné v meziválečném období, jež se zaměřovala na úpravu donucovacích pracoven a polepšovacích ústavů, dále zákonem č. 102/1929 Sb., který upravoval nucené pracovní kolonie a zejména nařízením č. 72/1939 Sb. o kárných pracovních táborech. Slovenská úprava, dle nařízení č. 7/1948 Sb. zaváděla pracovní tábory, kam byli umísťováni nejen odsouzení za trestné činy a přestupky, ale také osoby provinivší se svým sociálním původem. Do pracovních táborů byli zařazeni třídní nepřátelé, podnikatelé, živnostníci nebo osoby nesmyslející dle ideologií režimu. Podmínkou zařazení do pracovního tábora byla zdravotní způsobilost tělesná i duševní a věk osoby v rozmezí od 18 do 60 let. Výkon prací v táboře nucených prací a pobyt zde trval od tří měsíců do dvou let. Pobyt zde však mohl být opakovaně prodloužen. K vedlejším opatřením, která byla k pobytu v táboře ukládána, patřilo nucené vyklizení bytu, uvalení národní správy na majetek nebo odejmutí živnostenského oprávnění. Po skončení trestu v táboře nucených prací bylo zpravidla úředně určeno místo následného pobytu a byly upraveny podmínky pro výplatu mzdy za konanou práci. Ze mzdy byly strhávány částky jako náklady na pobyt v táboře a další jiné zákonem stanovené částky. Práce v táborech nucených prací byla vykonávána nejčastěji v dolech nebo hutích. Ministerstvo vnitra vydalo v roce 1948 výnos, kterým byly postihovány kázeňské prohřešky v táborech.⁸

Při porovnání nucených prací a obecně prospěšných prací musíme nutně vycházet ze skutečnosti, že trest obecně prospěšných prací je alternativou k trestu odnětí svobody. Výkon této alternativy nelze považovat za formu nucené práce,

⁶ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

⁷ tamtéž

⁸ KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*. 1. Vydání. Praha: Auditorium s.r.o. 2011.

ve prospěch čeho svědčí i článek 9 odst. 2 Listiny základních práv a svobod,⁹ kde jsou taxativně vymezeny výjimky z obecného zákazu nucené práce. Touto výjimkou je právě trest, který nahrazuje odsouzené osobě trest nepodmíněného odnětí svobody.¹⁰ Významným milníkem pro nahlížení na nucenou práci byla Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,¹¹ která v čl. 4 odst. 3 zakazuje jakoukoliv formu nucené práce.¹² Za zásadní okamžik můžeme považovat přijetí Mezinárodního paktu o občanských a politických právech,¹³ který obsahuje absolutní zákaz otroctví a nevolnictví. K vymezení rozdílu mezi nucenou prací a trestem obecně prospěšných prací se v čl. 2 odst. 2 vyjadřuje Úmluva o nucené nebo povinné práci.¹⁴ Jako nucenou nebo povinnou práci nelze považovat práci, která je součástí trestu uloženého soudním rozhodnutím, dále práci prováděnou při výkonu trestu nebo vazby na základě rozhodnutí soudu.

Na základě výše uvedeného Mlsna s Gřivnou uvádějí, že se v roce 2010 zrodily úvahy o zaměstnávání odsouzených osob k výstavbě silnic a dálnic, popř. k realizaci jiných veřejných zakázek. Podrobně se zabývají úpravou nucené práce z pohledu ústavně právního, mezinárodních úmluv a české trestněprávní úpravy. Dochází k názoru, že nejen že by měl být zúžen okruh subjektů, pro které je možno obecně prospěšné práce vykonávat, ale uložení trestu by mělo být vázáno na souhlas obviněného.¹⁵ Udělení souhlasu obviněného s uložením trestu obecně prospěšných prací je zavedeno v zahraničních právních úpravách. Někteří autoři však nepovažují souhlas obviněného za dobrovolně udělený, neboť obviněný uděluje souhlas pod jistým nátlakem, protože si je vědom hrozícího trestu odnětí svobody.¹⁶ Reakcí na výše uvedené je názor dalších autorů, že trest obecně prospěšných prací není pouze alternativou k trestu odnětí svobody, ale může být stanoven i jako trest náhradní u nevykonaného peněžitého trestu.¹⁷ Můj názor je, že určitému procentu pachatelů trest obecně prospěšných prací

⁹ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

¹⁰ tamtéž

¹¹ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

¹² KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Zdeněk.: *K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací*, Právní praxe 1998, č. 4.

¹³ Vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

¹⁴ Sdělení č. 506/1990 Sb., o sjednání Úmluvy o nucené nebo povinné práci (č.29)

¹⁵ MLSNA, Petr, GRIVNA, Tomáš. *Nucená práce z pohledu ústavního, mezinárodního a trestního práva*. Právní rozhledy. 2011, č. 21.

¹⁶ KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. *K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací*. Právní praxe, 1998, č. 4.

¹⁷ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009.

nevyhovuje a vyjádří k němu negativní postoj. To ale podle mě neznamená, že v případě uložení tohoto druhu trestu soudem svůj trest dobrovolně nevykonají. Pro mě nutnost udělení souhlasu s určitým trestem evokuje situaci, kdy si obviněný částečně může sám vybrat, jaký trest mu má být uložen, čímž se popírá význam i účel trestu. Trest ukládá soud s přihlédnutím k okolnostem případu a osobě pachatele a tudíž by nemělo záležet na volném výběru pachatele.

1.1.2 Trestněprávní reforma 1950

V roce 1950 měla být vydána rekodifikace trestního práva, trestní zákon¹⁸ (dále jen „trestní zákon z roku 1950,“) trestní řád, trestní zákon správní a trestní řád správní.¹⁹

V souvislosti se vznikem úpravy trestního práva správního se trestní právo se již soustředilo nikoliv na zločiny a přečiny, ale sjednotilo zločiny a přečiny do jedné souhrnné kategorie trestných činů. V rámci tohoto zákona došlo rovněž k vymezení účelu trestu. Hlavním účelem trestu bylo „zneškodnit nepřítele pracujícího lidu“ a dalšími byla funkce preventivní a výchovná. Trestní zákon z roku 1950 dělí tresty na hlavní a vedlejší, samostatně ukládat lze pouze tresty hlavní. Mezi hlavní tresty patří trest smrti, doživotí, které mělo zmírnit trest smrti, dále odnětí svobody na 25 let a nápravné opatření. Zcela opomenut je trest peněžitý, který sloužil jako nahrazení trestu nápravného opatření pro majetnější osoby.²⁰ Mezi vedlejší tresty patřil trest zákazu činnosti, zákazu pobytu, ztráta státního občanství, propadnutí jmění, peněžitý trest a ztráta čestných občanských práv.²¹

S přijetím nové právní úpravy hmotného práva se mění i úprava táborů nucených prací. § 36 trestního zákona z roku 1950 přináší takovou právní úpravu, kdy je možné, že osobě po vykonání uloženého trestu může být nad rámec na návrh prokurátora zvláštní komisí krajského soudu uloženo zařazení do tábora nucených prací.²² Dále vedle zařazení do tábora nucených prací mohla být

¹⁸ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon; zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád; zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní; zákon č. 89/1950 Sb. trestní řád správní

¹⁹ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

²⁰ tamtéž

²¹ tamtéž

²² KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*. 1. Vydání. Praha: Auditorium s.r.o. 2011.

uložena ochranná opatření, jako je ochranné léčení, ochranná výchova u mladistvého, a zabrání věci.²³

Na základě § 12 trestního zákona správního bylo umožněno uložit zařadit odsouzeného k trestu odnětí svobody do tábora nucených prací a to na dobu od tří měsíců do dvou let. Rozhodujícím orgánem o zařazení do tábora nucených prací byla trestní komise krajského soudu. Vyhláška ministerstva z roku 1950 umožnila odložení zařazení do tábora nucených prací po dobu zdravotní nezpůsobilosti, přerušení výkonu nebo podmíněčné upuštění od zařazení do tábora nucených prací po vykonání alespoň jedné poloviny trestu. Tento systém byl zrušen v roce 1954. Mimo tábory nucených prací byly zákonem z roku 1950 také zřízeny nápravněpracovní tábory pro výkon trestu odnětí svobody a donucovací pracovní. Jednalo se o určité vězeňské zařízení, v nichž se dle § 32 vykonávala práce, která byla užitečná vězňi po propuštění z výkonu trestu při jeho pozdějším začlenění do pracovního zařazení.²⁴

Novelou z roku 1956²⁵ došlo ke změně a doplnění trestního zákona došlo k posílení výchovného účelu trestu. Trest odnětí svobody na doživotí byl zrušen a nahrazen trestem odnětí svobody na 25 let, který se rovněž stal alternativou k trestu smrti i u trestných činů, u kterých byl doposud zakotven jen trest smrti.²⁶

1.2 Právní úprava v období 1961 – 2009

Roku 1961 nastal zlom v oblasti trestního práva, když byl vydán nový trestní zákon (dále jen „trestní zákon“)²⁷ a dále zákon o trestních řízeních soudních (dále jen „trestní řád“ nebo „TrŘ“).²⁸

1.2.1 Trestní zákon

Trestní zákon přináší novou úpravu, která spočívá ve zmírnění některých trestů, zejména trestu odnětí svobody. Některé tresty však zůstaly nepřiměřeně přísné a mezi tresty za určité trestné činy byly poměrně velké rozdíly.²⁹

Účel trestu byl nově formulován, trestní zákon kladl důraz na funkci ochrannou, tedy ochranu společnosti před pachateli trestné činnosti a na funkci

²³ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

²⁴ KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*. 1. Vydání. Praha: Auditorium s.r.o. 2011.

²⁵ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

²⁶ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

²⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

²⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁹ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

výchovnou. Ke změnám došlo v trestech propadnutí majetku, propadnutí věci, zákazu činnosti, vyhoštění a peněžitých trestů.³⁰ Významnou změnou, kterou trestní zákon přináší, je připsání alternativní povahy některým trestům. Peněžitý trest ve výměře 500 až 50 000 Kčs byl užíván jako nahrazení trestu odnětí svobody, pokud uložení tohoto trestu postačilo k nápravě pachatele. Vedle dalšího trestu mohl být peněžitý trest uložen s trestem odnětí svobody u trestných činů, u nichž se odsouzený snažil získat majetkový prospěch a u kterých bylo na místě postihnout majetkové poměry odsouzeného.³¹

Trestní zákon zavádí škálu tzv. nápravných opatření dle § 27 písm. b) trestního zákona. Dle § 28 odst. 2 trestního zákona nelze uložit současně trest nápravného opatření v kombinaci s trestem odnětí svobody nebo peněžitým trestem. Dle § 43 odst. 1 trestního zákona je nápravné opatření možné uložit pachateli, pokud to zákon dovoluje a také v případě, že *„vzhledem k osobě pachatele a možnosti jeho nápravy uložení trestu odnětí svobody k dosažení účelu trestu není třeba“* Dle § 43 odst. 2 trestního zákona nelze nápravné opatření uložit tomu pachateli, který je dlouhodobě práce neschopný nebo pokud existují jiné okolnosti, které by mu ve výkonu nápravného opatření bránily.

Nápravná opatření byla ukládána pachateli v možné výměře od dvou měsíců až do jednoho roku a pachatel je vykonával na svobodě za podmínek, které mu stanovil soud³². Trestní zákon v § 45 odst. 2 přináší taktéž termín řádného života pracujícího člověka. Pokud odsouzený nesplní požadavky na vedení řádného života pracujícího člověka anebo nesplní uložené podmínky, dojde k přeměně trestu na trest odnětí svobody, přičemž dva dny výkonu nápravného opatření se započtou jako jeden den ve výkonu trestu odnětí svobody. V případě, že došlo naopak k započítání vazby nebo trestu odnětí svobody do trestu nápravného opatření, započte se den ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody jako dva dny ve výkonu nápravného opatření.³³ Při řádném vykonání trestu se na pachatele hledí jako by nebyl odsouzen.

Dalším zlomovým rokem byl rok 1965, kdy došlo k novelizaci trestního zákona³⁴ a také ke schválení zákona o výkonu trestu, přičemž byl výkon trestu

³⁰ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

³¹ tamtéž

³² Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 44, odst. 1, 2

³³ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 38 odst. 3

³⁴ Zákon č. 56/1965 Sb. ze dne 17. června 1965, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb.

odnětí svobody³⁵ rozdělen do tří nápravně výchovných skupin. Významnou změnou právní úpravy v roce 1990 byla novela trestního zákona³⁶, ve které byl druh trestu nápravné opatření zcela vypuštěn, přičemž nedošlo k jeho nahrazení obdobným druhem trestu. Z důvodové zprávy vyplývá, že tento druh trestu, ač hojně využívaný, ztratil své opodstatnění, neboť vytváří nerovnost mezi závisle pracujícími a podnikajícími. Osobě individuálně podnikající tento druh trestu nemůže být uložen. Dále také nápravné opatření omezuje smluvní volnost v možnosti rozvázání pracovního poměru odsouzeným.³⁷ Touto novelou byl taktéž zrušen zákon o přečinech,³⁸ čímž došlo k sjednocení dvou kategorií, přečinů a zločinů, do kategorie trestných činů.

Významným mezníkem je novela trestního zákona³⁹, která v § 45 zakotvuje trest obecně prospěšných prací s účinností k 1. 1. 1996. Navzdory tomu, že tento druh trestu je v České republice novinkou, jeho ukládání ani výkon nebyl předem testován.⁴⁰ S novým druhem trestu se zvyšuje význam užití alternativ k trestu odnětí svobody. Trest obecně prospěšných prací je určen pro pachatele trestných činů nižší závažnosti, kdy není nutné ukládat trest odnětí svobody, ale zároveň nepostačuje uložení peněžitého trestu.⁴¹ Z toho plyne, že obecně prospěšné práce byly považovány přísnější za alternativu trestu odnětí svobody, než je trest peněžité. Obecně prospěšné práce byly ve znění zmíněné novely ukládány za trestné činy, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšovala výměru pěti let, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele lze mít důvodně za to, že výkonem uloženého trestu bude dosaženo stejného účelu, jakého by bylo dosaženo uložení trestu odnětí svobody. Oproti původní úpravě nápravných

³⁵ Zákon č. 59/1965 Sb., ze dne 17. června 1965, o výkonu trestu odnětí svobody

³⁶ Zákon č. 175/1990 Sb., ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

³⁸ Zákon č. 150/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969, o přečinech

³⁹ Zákon č. 152/1995 Sb., ze dne 29. června 1995, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

⁴⁰ VŮJTĚCH, Jan, KARABEC, Zdeněk, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. *Základní poznatky k výzkumu institutu obecně prospěšných prací*. České vězeňství, 2000, č. 1.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, č. 152/1995 Dz

opatření, které bylo možno uložit, pouze v případě, pokud to zákon výslovně dovoľoval, lze dle § 45 odst. 2 trestního zákona obecně prospěšné práce nyní uložit i tehdy, pokud to v zákoně není stanoveno. Obecně prospěšné práce lze uložit jako trest samostatný nebo v kombinaci s jiným trestem, nikoliv však s trestem odnětí svobody.

Obecně prospěšné práce musel odsouzený provést ku prospěchu obce a to zejména pracemi údržby veřejného prostranství, úklidu, údržby veřejných budov a komunikací nebo pracemi obdobnými, které následují obecný prospěch.⁴²

Výměra trestu obecně prospěšné práce byla stanovena v § 45a trestního zákona v rozsahu 50 až 400 hodin. Společně s uložením tohoto druhu trestu soud často ukládal odsouzenému jiné omezující opatření, například povinnost náhrady způsobené škody. V procesu ukládání byla také zohledněna zdravotní situace pachatele. Jeho pracovní schopnost. Pachateli zdravotně nezpůsobilému se tento druh trestu neukládá. Uložené obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat do jednoho roku ode dne jejich nařízení, ve svém volném čase a bezplatně. Úpravu týkající se trestu obecně prospěšných prací neobsahoval jen trestní zákon, ale taktéž trestní řád. Ten přinesl podstatnou změnu v souvislosti s vydáním zákona o Probační a mediační službě,⁴³ na jehož základě došlo k promítnutí role úředníka Probační a mediační služby do vykonávacího řízení. Po pěti letech uzákonění trestu obecně prospěšných prací byla konečně vymezena instituce, která koordinuje výkon trestu, ale zasahuje i do procesu ukládání.

V současné právní úpravě je možné trest obecně prospěšných prací uložit s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobě a poměrům pachatele, a pokud již není uložení jiného trestu zapotřebí. Právní úprava do účinnosti novely trestního zákona v roce 2001⁴⁴ však upravovala možnost uložení tohoto trestu zcela odlišně. Před účinností novely trestního zákona z roku 2001 bylo možné trest uložit tehdy, pokud je vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnostem nápravy pachatele výkonem trestu obecně prospěšných prací dosaženo takového účelu, jakého by bylo dosaženo v případě, že by pachatel vykonával trest odnětí svobody. Se vstupem citované

⁴²Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 43

⁴³Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

⁴⁴Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

novely v účinnost byla odstraněna návaznost trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody při jeho ukládání.⁴⁵

Na základě této novely byl rozšířen okruh subjektů, u kterých je možné vykonávat trest obecně prospěšných prací o obecně prospěšné organizace. Novinkou bylo zavedení taxativně vymezených překážek, po jejichž trvání se staví doba určená zákonem pro výkon trestu. Otázkou uložení trestu s ohledem na jeho přeměnu v trest odnětí svobody se zabývá judikatura Nejvyššího soudu. V následujících rozhodnutích je patrný vývoj způsobu nahlížení na tento trest po vydání shora citované novely z roku 2001.

V rozsudku ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001 se Nejvyšší soud věnuje znění zákona, ze kterého vyplývá, že trest obecně prospěšných prací je možné uložit i v případech, kdy je vhodné uložit trest odnětí svobody nepodmíněný, čímž se stává alternativou k nepodmíněnému trestu. Uložení této alternativy je obecně možné za všechny trestné činy, za něž zákon stanoví horní hranici trestní sazby 5 let. Omezení stanovuje § 45 odstavec 1 trestního zákona, kdy soud obecně prospěšné práce může uložit vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu. Rozhodnutí se zabývá rovněž otázkou přeměny trestu, kdy se každé dvě započaté hodiny nevykonaného trestu přemění jako jeden den trestu odnětí svobody, takže při uložení maximální výměry 400 hodin je možné přeměnit pouze na 200 dní, tj. téměř 7 měsíců, trestu odnětí svobody. Nejvyšší soud dospěl k tomu závěru, že trest obecně prospěšných prací je alternativou právě k trestům odnětí svobody, které mají být uloženy ve výměře několika měsíců, při čemž orientačním mezníkem je výměra 7 měsíců. Uložení trestu obecně prospěšných prací jako alternativy trestu odnětí svobody převyšujícího 7 měsíců je možné právě při přihlédnutí ke konkrétním okolnostem případu. Nejvyšší soud vyslovil také názor, že s přihlédnutím k okolnostem případu je možné uložit trest obecně prospěšných prací jako alternativu trestu odnětí svobody do jednoho roku, ale je zpravidla vyloučené, aby byl uložen jako alternativa trestu odnětí svobody převyšující jeden rok, neboť nejde o trest krátkodobý, trestný čin vykazuje vyšší míru společenské nebezpečnosti a trest by byl ve zřejmém nepoměru se spáchanou trestnou činností.⁴⁶

⁴⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001

Na shora citované rozhodnutí navazuje další Rozsudek Nejvyššího soudu,⁴⁷ který se rovněž věnoval alternativnímu charakteru tohoto trestu. V odůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší soud vyslovuje názor, že trest obecně prospěšných prací není v porovnání s trestem odnětí svobody trestem mírnějším. To platí nejen v případě trestu nepodmíněného, ale i v případě trestu odnětí svobody podmíněně odloženého,⁴⁸ což potvrzuje alternativní povahu trestu obecně prospěšných prací. Trest obecně prospěšných prací může být uložen, pokud je možné účelu trestu odnětí svobody dosáhnout i jiným způsobem, než právě uložením trestu odnětí svobody. Omezením pro uložení trestu obecně prospěšných prací je hledisko povahy a závažnosti trestného činu a také možnost nápravy pachatele. Na uložení trestu obecně prospěšných prací nelze v první řadě nahlížet prostřednictvím přepočtu výměry trestu v rámci přeměny. Přepočet nevykonaných hodin při přeměně na trest odnětí svobody je nižší než při uložení trestu odnětí svobody v zákonem stanoveném rozmezí trestní sazby. Pokud by k tomuto nahlížení došlo, vyloučilo by to možnost ukládat tento trest u značné části trestných činů a došlo by k popření alternativní povahy tohoto trestu. Obecně prospěšné práce by pak mohly být uloženy pouze jako alternativa k trestu odnětí svobody, který nepřevyšuje jeden rok.⁴⁹

Z pohledu judikatury Nejvyššího soudu, který se v rozhodnutí 11 Tz 129/2001 ze dne 26. 6. 2001 zabýval otázkou, zda lze trest obecně prospěšných prací považovat za trest mírnější v porovnání s trestem odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen, došel Nejvyšší soud k závěru, že na trest obecně prospěšných prací nelze nahlížet jako na trest mírnější, než je trest odnětí svobody podmíněně odložený. V rámci citovaného rozhodnutí se soud rovněž zabýval tím, že počet uložených hodin trestu obecně prospěšných prací při případné přeměně trestu na trest odnětí svobody nepodmíněný, může spadat pod samou dolní hranici trestní sazby stanovené za daný trestný čin.

Kuchta se ve svém článku zabývá tím, jestli hranice trestní sazby trestu odnětí svobody 5 let, která určuje, zda jde užít alternativní trest, je hranicí adekvátní⁵⁰ a cituje jednotlivé autory, kteří se k dané problematice vyjadřují. V újtech uvádí, že stanovení pětileté horní hranice trestní sazby pro uložení

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 41/2001

⁴⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 1997 sp. zn. 2 Tzn 13/1997

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001

⁵⁰ KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

alternativního trestu není vyloženo v důvodové zprávě k zákonu ani v jiném relevantním zdroji.⁵¹ Hanák zase navrhuje snížení stanovené hranice trestní sazby na horní výměru trestu odnětí svobody 3 roky.⁵²

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2001, sp. zn. 3 Tz 143/2001 se zabývá případem kumulace uložení trestu obecně prospěšných prací ve dvou po sobě jdoucích rozhodnutích. Soud pachateli ukládá trest obecně prospěšných prací trestním příkazem, ale než tento trestní příkaz nabude právní moci, je témuž pachateli pravomocně uložen další trest obecně prospěšných prací jiným rozhodnutím. Aniž by v případě druhého rozhodnutí bylo užito ustanovení týkající se uložení souhrnného trestu, došlo po vydání druhého trestního příkazu a následné přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody k tomu, že zákonem stanovená trestní sazba pro daný trestný čin byla překročena. Nejvyšší soud označil rozhodnutí za nezákonné, neboť trest uložený oběma trestními příkazy byl ve zřejmém nepoměru s porovnáním se společenskou nebezpečností trestného činu, neboť došlo k překročení zákonem stanovené trestní sazby.⁵³

Na úpravu výkonu trestu obecně prospěšných prací v trestním zákoně vyslovují autoři různý názor. Hostaš zmiňuje, že zahraniční právní úpravy mnohdy povolují vykonat trest obecně prospěšných prací jako pomocná síla *v nemocnicích, domovech důchodců, sociálních ústavech, církevních organizacích, spolcích na ochranu zvířat apod.* Trest není možné vykonat v soukromých zařízeních nebo v takových, jejímž účelem je dosažení zisku.⁵⁴ Kotulan tvrdí, že trest může být vykonán pouze ve prospěch obcí a není možné ho vykonat ve prospěch jiných subjektů.⁵⁵ Tomuto názoru nepřisvědčuje Hostaš, který by v tomto případě využil analogii. Výklad úpravy, který připouští výkon prací pouze ve prospěch obcí, má diskriminační charakter vůči osobám, které nejsou schopny vykonávat manuálně náročnější práci, avšak svůj trest by mohly vykonat kupříkladu při pedagogické nebo sportovní činnosti pro osoby s obdobným zdravotním handicapem, jako je tomu v Anglii.⁵⁶ Tyto názory vedou

⁵¹ VŮJTĚCH, J. A kol.: *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*, Praha, IKSP, 1998.

⁵² HANÁK, Václav.: *Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody*, Právní praxe, 1998, č. 4.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2001, sp. zn. 3 Tz 143/2001

⁵⁴ HOSTAŠ, Jan. *Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací*. Právní rozhledy. 1999, č. 8.

⁵⁵ KOTULAN, Petr.: *K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací*. Právní praxe, 1998, č. 4.

⁵⁶ HOSTAŠ, Jan. *Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací*. Právní rozhledy. 1999, č. 8.

k zpřesnění a zkvalitnění nové právní úpravy, která se už s vymezením institucí, ve kterých je možné vykonat trest, demonstrativně vypořádává.

V roce 2003 došlo k vydání Zákona o soudnictví ve věcech mládeže⁵⁷, který vůči obecné právní úpravě přináší speciální úpravu užívanou pro děti a mladistvé,⁵⁸ které se dále budu věnovat v kapitole 3.5.

Roku 2004 byl zákonodárci předložen návrh trestního zákoníku s návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.⁵⁹ Návrh trestního zákona obecně vycházel z požadavků na změny, které vyplývaly zejména z aplikační praxe. V návrhu byly nově upraveny některé instituty, např. domácí vězení nebo zabezpečovací detence. Úprava obecně prospěšných prací měla základ v úpravě dosavadní, ale objevily se také zcela nové prvky. Obecně prospěšné práce bylo možno uložit za trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřesahuje 5 let. Trest by mohl být uložen jako samostatný, není-li uložení jiného trestu potřeba s ohledem na povahu a závažnost trestného činu a na osobu a poměry pachatele. Podmínkou vykonávané práce je obecná prospěšnost, bezplatnost a výkon v instituci, kterou zákon stanovuje. K návrhu byla připojena ještě jedna podmínka, že trest obecně prospěšných prací se neuloží odsouzenému, který v průběhu posledních 3 let trest nevykonal a byl mu přeměněn. Výměra trestu byla snížena na rozmezí 50 až 300 hodin. Dále návrh obsahoval úpravu, ke které bylo možné pachateli uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. Pachateli ve věku blízkému mladistvých je také možné uložit výchovná opatření upravená v Zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Dále je soud povinen přihlížet ke stanovisku pachatele a jeho zdravotní způsobilosti k výkonu práce. Tento trest soud neuloží, pokud není zdravotně způsobilý vykonávat práci soustavně. Co se týče výkonu trestu, odsouzený má povinnost vykonat trest osobně, bezplatně a v průběhu jednoho roku od nařízení výkonu trestu. Výjimkou, o kterou se prodlužuje doba výkonu trestu, je pobyt odsouzeného ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody nebo dočasné zdravotní překážky. V návrhu je rovněž upravena možnost přeměny pro případ nevykonávání trestu nebo nevedení řádného života. Trest obecně prospěšných prací je možné přeměnit v trest odnětí svobody v přepočtu jedné nevykonané hodiny obecně prospěšných prací na jeden den trestu odnětí

⁵⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁵⁸ tamtéž

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004 – 2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck., 2006.

svobody.⁶⁰ Co se týče úpravy trestu obecně prospěšných prací, návrh trestního zákoníku se od později přijatého zákona zásadně neliší. Ačkoliv návrh nebyl zákonodárcem přijat, i přesto tvoří zásadní milník ve vývoji trestního práva a bezpochyby můžeme říct, že se nejedná o významný podklad pro vydání nové právní úpravy.

1.3 Právní úprava od roku 2009

Dne 8. 1. 2009 byl s účinností k 1. 1. 2010 vydán trestní zákoník.⁶¹ Cílem změn nového trestního zákoníku byla dle jeho důvodové zprávy tzv. depenalizace. V rámci depenalizace byly zavedeny zcela nové druhy trestů, jakými jsou domácí vězení nebo zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Došlo k úpravě alternativních sankcí, které již existovaly. Zásadní úpravy přinesl trestní zákoník v rámci trestu obecně prospěšných prací, kdy soudu byla dána možnost ponechat odsouzenému trest obecně prospěšných prací i za podmínek, za kterých je možné trest přeměnit, tedy zavedl-li odsouzený k přeměně příčinu. Co se týče podmínek ukládání, byly s účinností trestního zákoníku upřesněny a zpřísněny. Podmínky při ukládání směřují k tomu, aby trest obecně prospěšných prací nebyl uložen pachatelům, u nichž dochází k nevykování trestu a následné přeměně na nepodmíněný trest odnětí svobody v nižší výměře. Projevem výše uvedeného je zákaz ukládat trest obecně prospěšných prací pachateli, jemuž byl v posledních třech letech přeměněn. Dále napomáhá také povinnost soudu vyžádat si zprávu probačního úředníka před uložením trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem. Novinkou, kterou trestní zákoník dále přináší, je změna přepočtu nevykonaných hodin trestu obecně prospěšných prací na dny nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁶²

Tento trest není určen pro potrestání prvopachatelů nebo pachatelů nedbalostních trestných činů, ale převážně k potrestání pachatelů opakujících páchaní zejména úmyslné trestné činnosti, přičemž jde o trestnou činnost nižší nebo střední společenské závažnosti v případě, že k potrestání pachatele není třeba uložení trestu odnětí svobody.⁶³

Ačkoliv důvodová zpráva k nové právní úpravě předestírá zúžení okruhu trestných činů, za které soud může obecně prospěšné práce uložit, došlo spíše

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004 – 2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck., 2006.

⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶² HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan. *Aktuální trendy sankční politiky v ČR*. Trestněprávní revue. 2012.

⁶³ NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

k jeho rozšíření. Dřívější úprava povolovala uložit trest obecně prospěšných prací za trestný čin, jehož trestní sazba nepřevyšuje horní hranici trestní sazby 5 let. Nová právní úprava už přichází se změnou, že tento trest může být uložen za přečin. Jelikož za přečin můžeme označit nedbalostní trestný čin a úmyslný trestný čin s horní sazbou trestu odnětí svobody do 5 let, došlo k rozšíření okruhu trestných činů právě o trestné činy nedbalostní, které převyšují horní hranici trestní sazby 5 let.⁶⁴

Další zásadní změna týkající se trestu obecně prospěšných prací spočívá ve snížení horní hranice trestu ze 400 hodin na 300 hodin. Pachateli ve věku blízkému mladistvých je také nově možno uložit výchovná opatření. Další změna se týká otázky přeměny. Jednak byly upraveny podmínky přeměny na trest odnětí svobody a také byla nově zavedena možnost ponechat již uložený trest, i pokud pachatel zavdá důvod k jeho přeměně.⁶⁵ Úprava trestu obecně prospěšných prací zasáhla také oblast výkonu prací. Z důvodové zprávy vyplývá, že kromě údržby veřejných prostranství, úklidu veřejných budov a komunikací už nemusí jít o obdobnou činnost, jako je tato, ale připustila i výkon jiné činnosti, jakou může být i práce, ke které je zapotřebí určitá kvalifikace. To znamená přínos nejen pro odsouzené, ale také pro instituce, jakými jsou školy, nemocnice a zařízení zabývající se kulturní, humanitární, charitativní, náboženskou nebo sportovní činností.⁶⁶ Kotulan se zabývá otázkou obecné prospěšnosti vykonávané práce, na niž je kladen základní požadavek. Práce obecně prospěšná se vyznačuje konkrétním přínosem pro společnost.⁶⁷

Významné změny trestu obecně prospěšných prací přináší novela trestního zákoníku a trestního řádu z roku 2011. Touto novelou došlo nejen k rozšíření doby výkonu z jednoho roku na dva roky, ale také byly upraveny podmínky přeměny trestu na trest odnětí svobody a na trest domácího vězení.⁶⁸

Dle § 45a odst. 4 trestního zákona se „každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítají za jeden den odnětí svobody.“ V nové právní úpravě se vyskytuje poměrně přísnější ustanovení § 65

⁶⁴PŮRY, František. § 62 [Obecně prospěšné práce]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012.

⁶⁵tamtéž

⁶⁶ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014.

⁶⁷KOTULAN, Petr.: K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4.

⁶⁸Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

odst. 2 písm. c) TrZ, dle kterého se „každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den odnětí svobody.“⁶⁹ Tato úprava znatelně zpřísňuje přepočítání hodin neodpracovaných obecně prospěšných prací z poměru 2:1 na poměr 1:1. Při rozhodování o vhodnosti použití novější právní úpravy se má soud řídit ustanovením v § 2 TrZ, které primárně určuje, že trestný čin se má posuzovat dle zákona účinného v době spáchání trestného činu a který dále připouští posuzování trestného činu dle nové právní úpravy jen v případě, je-li její použití pro pachatele příznivější.

K otázce časové působnosti trestního zákona a trestního zákoníku a otázky přeměny trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody se také vyjadřuje Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí č. 4 Tz 104/2012 ze dne 5. 2. 2013 následovně: pokud byl obviněnému uložen trest, který do 1. 1. 2010 nevykonal a lhůta k vykonání mu byla o šest měsíců prodloužena dle § 65odst. 3 TrZ, a pokud obviněný zavinil příčinu pro přeměnu trestu, použije se pro přeměnu ustanovení trestního zákona, dle něžž bylo rozhodnuto o vině a trestu, neboť je tato úprava přepočtu v poměru 2:1 pro pachatele příznivější.⁷⁰ V případě, že odsouzený vykoná trest obecně prospěšných prací, se užívá tzv. fikce neodsouzení. To znamená, že se vykonaný trest zahazuje a na odsouzeného se hledí jako by nebyl odsouzen. Fikce neodsouzení může být taktéž použita v případě, že soud rozhodne o upuštění od výkonu trestu nebo jeho části.

Podstatnou změnu v právní úpravě přinesla roku 2016⁷¹ novela, na základě níž došlo ke změně doby určené pro výkon trestu obecně prospěšných prací. Zákonodárce se tak vrátil k době jednoho roku. Dle informací získaných při konzultacích na probační a mediační službě hodnotím změnu jako velmi vítanou, protože ve většině případů je očividné, zda odsouzený míní vykonat dobrovolně trest již v jeho průběhu. Doba jednoho roku je dostatečně dlouhou pro vykonání trestu, i pokud by byl uložen v maximální výměře. Je určité procento odsouzených, které po většinu doby určené pro výkon svůj trest nevykonává nebo ho vykonává velmi nepravidelně a až před koncem této doby pod hrozbou přeměny trestu vykonají svůj trest ve velmi krátkém období. Obzvláště u této skupiny odsouzených, kteří si tzv. „nechávací výkon trestu na poslední chvíli“ je

⁶⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2013, sp. zn. 4 Tz 104/2012

⁷¹ Zákon č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

žádoucí zkrácení doby výkonu. Aby nedošlo k diskriminování osob, které dochází pravidelně do svého zaměstnání a nemají tolik časových možností na výkon trestu jako osoby nezaměstnané, jeví se doba jednoho roku jako doba pro výkon zcela přiměřená.

2 Systém alternativních trestů se zaměřením na obecně prospěšné práce

Alternativní tresty jsou základním typem alternativních opatření. Jejich uložení se odvíjí od vynesení výroku o vině a trestu za spáchaný trestný čin.⁷² Alternativní tresty můžeme označit jako projev *restorativní justice*,⁷³ což je jeden z principů, na nichž je založen trestní zákoník.⁷⁴ Restorativní justice je směr, který je založený na zcela odlišném jednání s pachatelem trestných činů, než v dosavadním konceptu *retributivní justice*. V konceptu restorativní justice se klade důraz na reparaci vztahu mezi pachatelem a obětí nebo poškozeným a na odčinění negativních důsledků trestného činu. Pachatel by měl přijmout odpovědnost za své trestní jednání, tím je chápána jeho náprava.⁷⁵ Jednou ze zásad restorativní justice je pochopení trestného činu jako jisté újmy způsobené oběti nebo poškozenému a jako hrozby pro bezpečnost společnosti. Společenská odezva na spáchaný trestný čin by měla napomoci k minimalizování způsobené škody nebo určitého nebezpečí. Důležitý je podíl pachatele na odstranění následků trestného činu. Restorativní justice také v jistém smyslu poukazuje na kontraproduktivitu přísných trestů.⁷⁶ V Nizozemí se restorativní justice projevuje výrazně už v roce 2001, kdy jsou v trestním řízení užívány některé alternativní tresty jako tresty hlavní.⁷⁷ Někteří autoři uvádějí, že právě přijetí nového trestního zákoníku mělo posílit koncept restorativní justice, otevřít úvahy o depenalizaci a zavést širší využití alternativních trestů.⁷⁸

Systém trestů je výčtem jednotlivých druhů trestů, jejich uspořádání a vzájemných vztahů mezi nimi.⁷⁹ Výčet alternativních trestů najdeme v § 52 TrZ. Rozvoj alternativ při ukládání trestu souvisí zejména s negativním vlivem výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Odsouzený během výkonu přeruší

⁷² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 30.

⁷³ Z anglického *restore* (navrácení do původního stavu)

⁷⁴ Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2014, sp. zn. Ts 43/2012

⁷⁵ KÁRABEC, Zdeněk a kol.: *Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů*. IKSP, Praha 2003. s. 14 – 16.

⁷⁶ *tamtéž*

⁷⁷ PŘESLIČKOVÁ, Hana, DIBLÍKOVÁ, Simona. *Současné pojetí restorativní justice* (IV. mezinárodní konference Evropského fóra pro restorativní justici, Barcelona, 15.–17. 6. 2006). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 12. s. 378 – 380.

⁷⁸ MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Alternativní neznamená restorativní aneb o co restorativní justice vlastně jde?* (zaměřeno na aktuální otázky české sankční politiky). *Trestněprávní revue*. 2016, č. 11-12. s. 258 – 263.

⁷⁹ NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s.358.

své sociální vazby, je vytržen z přirozeného prostředí a navíc je vsazen do nového prostředí, kde se velmi často setkává s pachateli obdobných či závažnějších trestných činů. U výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nelze zcela eliminovat riziko, že po dobu pobytu ve věznici odsouzený naváže kontakt s dalšími odsouzenými a získá informace, které se využije pro páčání další trestné činnosti. Dalším hlediskem, z jakého je ukládání alternativ žádoucí, je neúměrně přetížená kapacita věznic a relativně vysoké finanční náklady na výkon trestu odnětí svobody.

2.1 Pojetí alternativních trestů

2.1.1 Širší pojetí

V nejobecnější rovině lze za alternativní tresty označit všechny zákonem stanovené tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody. Současná tuzemská právní úprava přináší deset druhů těchto trestů. V širším pojetí se alternativní tresty od sebe odlišují dle účelu. Hlavním účelem je především náhrada nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁸⁰

Výčet trestů v širším pojetí:

- domácí vězení
- obecně prospěšné práce
- propadnutí majetku
- peněžitý trest
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ztráta čestných titulů nebo vyznamenání
- ztráta vojenské hodnosti
- vyhoštění⁸¹
- podmíněné odsouzení⁸²
- podmíněné odsouzení s dohledem⁸³

⁸⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014, s. 31.

⁸¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 52

⁸² Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 81 - 83

⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 84 - 85

Širší pojetí však zcela nevystihuje smysl alternativ, neboť některé ze shora uvedených trestů jsou zcela nerelevantní při srovnání s tresty, kterými je zasaženo do osobní svobody odsouzeného.

2.1.2 Užší pojetí

Užší pojetí však některé druhy alternativních trestů uvedené v § 52 TrZ zcela vylučuje, neboť mohou být uloženy současně s uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody. Do užšího pojetí můžeme zařadit tresty, které jsou neslučitelné s nepodmíněným trestem odnětí svobody a mají ho nahradit. U peněžitého trestu platí ona neslučitelnost s nepodmíněným trestem odnětí svobody jen částečně a to v případě, že tento trest soud ukládá za trestný čin, kde to zákon výslovně dovoluje, nebo pokud trest ukládá za přečin, přičemž současně neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody vzhledem k osobě a poměrům pachatele. Do užšího pojetí patří následující tresty:

- domácího vězení,
- obecně prospěšných prací,
- peněžitý trest,
- odnětí svobody s podmíněným odkladem
- odnětí svobody podmíněně odložený s dohledem.⁸⁴

Alternativní tresty v užším pojetí jsou zpravidla spojeny s určitou kontrolou odsouzeného, kterou vykonává Probační a mediační služba. Do užšího pojetí by bylo možné také zařadit peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, které přináší zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

2.2 Obecně prospěšné práce

Jak je již v této diplomové práci uvedeno, trest obecně prospěšných prací byl zaveden novelou trestního zákona v roce 1995, s účinností k 1. 1. 1996. Zavedením tohoto trestu zákonodárce reaguje na nárůst počtu odsouzených k trestu odnětí svobody nepodmíněně.⁸⁵ V některých státech je tento trest, ač z počátku ne příliš populární, hojně využíván. Trest s názvem obecně prospěšné práce byl v Nizozemí zaveden roku 1971 a poprvé využit v roce 1973. V témže

⁸⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 31.

⁸⁵ KUČHTA, Josef. *Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost*. In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 105 – 114.

roce byl zaveden i ve Velké Británii.⁸⁶ Zkušenosti jiných států s používáním alternativ se pozvolna projevují i v českém právním řádu. Trest obecně prospěšných prací je trestem, při kterém je nad pachatelem vykonáván dohled prostřednictvím probačního úředníka. Uložení trestu je vhodné pro pachatele méně závažných trestných činů, k jejichž potrestání nemusí být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, ale není vhodné uložit například peněžité trest.⁸⁷ Někteří autoři uvádějí, že přestože mají obecně prospěšné práce charakter trestu, má tato sankce pro odsouzeného i pozitivní přínos. Nezpochybnitelné výhody obecně prospěšných prací můžeme vidět v zachování soudržnosti rodiny a dalších sociálních kontaktů, nevyčlenění odsouzeného z jeho sociálního prostředí, nesnížení sebeúcty odsouzeného a nevystavení ho tzv. „kriminální infekci“⁸⁸ spojené s výkonem trestu odnětí svobody. Trest odnětí svobody nevykazuje svou reparativní funkci pouze na osobě samotného odsouzeného, nýbrž zasahuje celou jeho rodinu. Další podstatnou předností tohoto trestu je užitek pro společnost, který vykonaná práce odsouzeného přináší. Nápravná funkce a resocializace odsouzeného k vykonání obecně prospěšných prací je zajištěna tím, že k zprůtrhání sociálních vazeb nedochází a odsouzený si přisvojí určitou pracovní morálku, v některých případech může dojít i k tomu, že dojde k získání nových dovedností a odsouzený se může lépe uplatnit na trhu práce. Pfohl k přínosům trestu obecně prospěšných prací vyčleňuje tři hlediska, která svědčí pro využití tohoto trestu. Jedná se o aspekt reparativní, punitivní a resocializační.⁸⁹

2.2.1 Právní úprava

Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti pachatele vykonat práci v určeném rozsahu a čase. Tato práce se vyznačuje svým obecně prospěšným účelem, který *spočívá v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou školstvím, ochranou zdraví požární*

⁸⁶ URBÁNEK, Jindřich. *Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice*. Trestněprávní revue. 2003, č. 7. s. 200 – 204.

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy. 1996, č. 4. s. 151 – 156.

⁸⁹ PFOHL, M.: *Entwicklung und Perspektiven der gemeinnützigen Arbeit als strafrechtliche Sanktion*. In: *Gemeinnützige Arbeit in der Strafrechtspflege*. Schriftenreihe der Deutschen Bewährungshilfe i. V., 1985, sv. 5. s. 16.

*ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného.*⁹⁰

Trest obecně prospěšných prací může být soudem uložen za přečin. Kratochvíl uvádí, že jde o univerzální sankci, neboť lze uložit za všechny přečiny a to samostatně nebo společně s jiným trestem.⁹¹ Lze ho samostatně uložit, není-li třeba vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu potřeba.⁹² Pro uložení trestu obecně prospěšných prací zákon stanovuje podmínku, že pokud byl tento trest v předcházejících třech letech osobě pachatele přeměněn na trest odnětí svobody, trest obecně prospěšných prací se pachateli znovu neuloží.⁹³

Obecně prospěšné práce mohou být uloženy ve výměře 50 až 300 hodin.⁹⁴ Vedle uložení samotného trestu soud zpravidla pachateli ukládá nahradit škodu, odčinit nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, které spácháním trestného činu získal. Může mu však uložit i jiná opatření směřující k vedení řádného života. Výčet takových opatření přináší trestní zákoník v § 48 odst. 4. Jsou to: podrobení se pachatele výcviku pro získání odborné kvalifikace, podrobení se programu sociálního výcviku a převýchovy, programu psychologického poradenství, podrobení se léčení závislosti na návykových látkách, přičemž toto léčení nemá podobu ochranného léčení dle trestního zákoníku, zdržení se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zdržení se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, zdržení se hraní hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zdržení se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, povinnost úhrady dlužného výživného nebo jiné dlužné částky nebo povinnost se veřejně osobně poškozenému omluvit či poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.⁹⁵

Zvláštní úprava tohoto trestu se vztahuje také na mladistvé pachatele, přičemž soud může uložit vedle shora uvedených opatření směřujících k vedení

⁹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62

⁹¹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 499.

⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62 odst. 1

⁹³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62 odst. 2

⁹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 63 odst. 1

⁹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 63 odst. 2

řádného způsobu života také opatření uvedená v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.⁹⁶

Trest obecně prospěšných prací je trestem zcela specifickým, neboť soud při jeho ukládání přihlíží ke stanovisku pachatele, jeho zdravotnímu stavu a vůbec k možnosti uložení tohoto trestu. V případě, že pachatel není dlouhodobě schopný vykonávat pracovní činnost, nelze trest obecně prospěšných prací uložit.⁹⁷

Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat osobně, bezúplatně, v době svého volného času a do jednoho roku od doby, kdy bylo soudem o jejich uložení pravomocně rozhodnuto. Do doby jednoho roku, určené pro výkon tohoto trestu se nezapočítává doba, po kterou byl odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě, nebo nemohl vykonávat obecně prospěšné práce z důvodu zdravotní neschopnosti nebo jiné překážky stanovené v zákoně.⁹⁸

Žatecká k době výkonu trestu obecně prospěšných prací uvádí, že by měla být určována vzhledem k osobě pachatele. V případě nezaměstnaných odsouzených by dobu výkonu zkrátila například na 6 měsíců a u osob s vysokým pracovním vytížením by dobu výkonu prodloužila až na 18 měsíců.⁹⁹ Dle mého názoru by však flexibilita určení doby pro výkon trestu mohla způsobit komplikace, neboť skutečnost, že obviněný je zaměstnaný v okamžiku ukládání trestu či nařizování výkonu neznamena, že bude zaměstnán po dobu celého výkonu a naopak nezaměstnaný odsouzený si zanedlouho po vydání soudního rozhodnutí může najít stabilní zaměstnání. Ve svém důsledku by umožnění stanovení doby pro výkon mohlo vést k určité libovůli soudů a vzniku nerovných podmínek jednotlivým odsouzeným.

2.3 Domácí vězení

2.3.1 Právní úprava

Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v obydlí nebo v jeho části v určeném časovém období.¹⁰⁰ Může být uložen až na dvě léta za trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Trest domácího vězení může být uložen při splnění dvou podmínek. Pokud „vzhledem

⁹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 63 odst. 3

⁹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 64

⁹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 65 odst. 1

⁹⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Poznatky z praxe probačních pracovníků (možné náměty de lege ferenda)*. Trestněprávní revue. 2007, č. 6. s. 180 – 184.

¹⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 1

*k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrů pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu“*¹⁰¹ a pro uložení tohoto trestu je též zapotřebí složení písemného slibu pachatele, že se bude zdržovat v obydlí ve stanovené době.

Někteří autoři uvádějí, že domácí vězení je trestem nejpřísnějšího charakteru v systému trestů vyjma nepodmíněného trestu odnětí svobody, který je trestem přísnějším. Tento trest lze uložit s ohledem na povahu a závažnost trestného činu, který byl spáchán a nelze-li uložit mírnější trestní sankci. Domácí vězení lze uložit jako trest samostatný, pokud vzhledem k povaze, závažnosti trestného činu, osobě a poměrům pachatele není zapotřebí uložit jiný trest nebo vedle jiného trestu.¹⁰² V současné právní praxi nedochází k *hojnému* ukládání tohoto trestu, avšak v souvislosti s technickým vývojem má tento druh trestu do budoucna velký potenciál. Zcela zásadní se jeví využití elektronického monitoringu, který dokáže účinněji než namátkové kontroly zjistit, zda odsouzený pohybuje v místě, na kterém se má nacházet. V případě uložení, je žádoucí izolovat pachatele trestného činu od společnosti, avšak tato potřeba není tak závažná, aby k zajištění bylo nutné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁰³

Některé zahraniční úpravy považují trest domácího vězení jako formu nepodmíněného trestu odnětí svobody, kdy odsouzený trest vykonává v domácím prostředí, ale odpovědnost za výkon nese vězeňská služba.¹⁰⁴

Trest domácího vězení se zpravidla ukládá osobám, které splňují určité předpoklady, tj. vlastní bydlení a stále zaměstnání a je-li vzhledem k jejich osobě, osobním a rodinným poměrům zřejmé, že k potrestání postačí mírnější zásah do osobní svobody než zásah vzniklý uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Kromě úspory nákladů se zajištěním tohoto trestu je největším přínosem nevyčlenění odsouzeného ze společnosti.

2.3.2 Přeměna trestu v obecně prospěšné práce

Vzhledem k tématu této diplomové práce je nejdůležitější otázkou týkající se trestu domácího vězení otázka přeměny trestů. V případě, že se pachatel

¹⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 1

¹⁰² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 297.

¹⁰³ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 361.

¹⁰⁴ HULMÁKOVÁ, Jana. *K možnostem a limitům rozvoje vybraných alternativních způsobů výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v České republice*. Trestněprávní revue. 2017, č. 10. s. 234 – 238.

ode dne svého odsouzení do dne ukončení výkonu trestu odnětí svobody vyhýbá nástupu do výkonu trestu nebo poruší ujednané podmínky, aniž by měl závažný důvod, maří výkon trestu nebo jej zaviněně nevykonává, může být trest domácího vězení soudem přeměněn a to v trest nepodmíněného odnětí svobody. O přeměně trestu může soud rozhodnout při splnění některé shora uvedené podmínky již v době určené pro výkon trestu. Počet dní výměry trestu odnětí svobody odpovídá počtu nevykonaných dní trestu domácího vězení. Jako jeden den trestu odnětí svobody se přemění jeden den trestu domácího vězení rovněž byť by byl započat a nedokončen.¹⁰⁵ V opačném případě může dojít také k tomu, že jiný druh trestu, například obecně prospěšné práce, může být přeměněn na trest domácího vězení, jak je uvedeno v kapitole 4.9.

2.4 Peněžitý trest

2.4.1 Právní úprava

Peněžitý trest může být uložen pachateli, který úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Za neúmyslný trestný čin lze peněžitý trest uložit pachateli také v případě, že trestní zákoník jeho uložení dovoluje a je uložen za přečin, za který se neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, osobě a poměrům pachatele.¹⁰⁶

Peněžitý trest je jedním z trestů, který může nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody nižší výměry. Spočívá v omezení pachatele v jeho obvyklém způsobu života tím, že musí v průběhu časového období vydat určitou finanční částku, kterou jinak zabezpečuje své potřeby.¹⁰⁷ Tento trest je specifickým trestem, který cílí na majetkovou stránku pachatele, má omezit jeho obvyklou kvalitu života, nedochází však k vynětí pachatele z jeho sociálního prostředí a přetrhání vazeb např. k rodině.

Peněžitý trest se ukládá v denních sazbách, které činí 100 až 50.000 Kč, počet těchto sazeb je minimálně 20 a maximálně 730. Počet denních sazeb určuje soud dle spáchaného trestného činu a osoby pachatele. Podkladem pro rozhodnutí soudu mohou být příjmy a výdaje pachatele. Pokud nejsou tyto údaje li soudu zcela známy, lze sazby stanovit odhadem. V případě, že nelze od pachatele očekávat, že peněžitý trest zaplatí ihned v plné výši, je zde možnost stanovit

¹⁰⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 61

¹⁰⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 67

¹⁰⁷ SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe. IV, Sankční politika a její uplatňování*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. s. 369.

hrazení prostřednictvím měsíčních splátek. Výhoda měsíčních splátek odpadá, nezaplátí-li pachatel řádně byť jen jednu z těchto splátek. Pachateli se peněžitý trest neukládá v případě, je-li zřejmé, že je peněžitý trest nedobytný. Finanční prostředky získané z úhrad peněžitých trestů připadají státu.

Současně s uložení peněžitého trestu se ukládá náhradní trest odnětí svobody a to ve výměře až na čtyři roky. V případě, že je uložen trest odnětí svobody společně s trestem peněžitým, za něj je stanoven náhradní trest odnětí svobody, nesmí trest odnětí svobody a náhradní trest odnětí svobody společně přesáhnout horní hranici trestní sazby za daný trestný čin.¹⁰⁸

2.4.2 Přeměna trestu v obecně prospěšné práce

Novelou trestního zákoníku z roku 2012 došlo k významným změnám v otázce přeměny peněžitého trestu. Do § 69 TrZ byla přidána možnost přeměnit trest peněžitých prací na trest domácího vězení nebo na trest obecně prospěšných prací.¹⁰⁹

Pokud dojde k tomu, že odsouzený nesplní dobrovolně ve stanovené lhůtě svou povinnost vykonat peněžitý trest, soud může tento trest přeměnit buď v trest domácího vězení nebo v trest obecně prospěšných prací. Při přeměně na oba z uvedených alternativních trestů je odsouzený povinen vést řádný život. Nevede-li odsouzený řádný život, soud jeho již přeměněný trest opět přemění v náhradní trest odnětí svobody.¹¹⁰

Morkovin se zabývá otázkou, zda je možné peněžitý trest přeměnit v trest odnětí svobody, aniž by byla využita možnost přeměny na trest domácího vězení nebo na obecně prospěšné práce. Důvodová zpráva se k této otázce nevyjadřuje, na rozdíl od odborné veřejnosti. Morkovin cituje Ščerbu, který je toho názoru, že peněžitý trest lze přeměnit v domácí vězení, obecně prospěšné práci nebo přímo v náhradní trest odnětí svobody. Morkovin oproti Ščerbovi zastává opačný názor, že není na výkladu soudu, zda přemění jeden z alternativních trestů nebo zda zvolí rovnou náhradní trest odnětí svobody. Dle názoru Morkovina by měl soud nejprve

¹⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 69 odst. 1

¹⁰⁹ MORKOVIN, Ondřej. *Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb.* (Lze přeměnit peněžitý trest na náhradní trest odnětí svobody bezprostředně, aniž by byla nejdříve využita jedna z alternativ podle § 69 odst. 2 TrZ?). *Trestněprávní revue*. 2014, č. 11-12. s. 267 – 269.

¹¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 69

zvolit jednu z alternativ a až poté, pokud odsouzený zavdá příčinu k přeměně, přeměnit původní trest na náhradní.¹¹¹

Vicherek se k této problematice vyjadřuje v tom smyslu, že při nevykonání peněžitého trestu se nejprve má přihlídnout k možnosti upuštění od peněžitého trestu, poté zvážit přeměnu v domácí vězení nebo obecně prospěšné práce a v poslední řadě přeměnit daný trest v náhradní trest odnětí svobody. V náhradní trest odnětí svobody však může být přeměněn i bez splnění předchozích kroků, v případě, že by mohlo být ohroženo splnění peněžitého trestu.¹¹²

2.5 Další alternativní tresty a jejich provázanost

Při výběru trestů se užije ustanovení § 53 TrZ, které se věnuje ukládání trest samostatně a vedle sebe. Většina trestů lze uložit samostatně nebo společně s jinými tresty. Z tohoto pravidla máme hned dvě výjimky, které nelze uložit samostatně, je jím trest ztráty vojenské hodnosti a ztráty čestných titulů a vyznamenání. Zvláštní charakter má také trest propadnutí majetku. V zásadě je možné ho uložit vedle trestu výjimečného. Pokud to zákon vysloveně dovoluje, může být uložen i vedle klasického trestu odnětí svobody.¹¹³

Možnost uložení některých trestů samostatně poznáme tak, že je ve zvláštní části uveden u jednotlivých trestných činů. Propadnutí majetku, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a zákaz činnosti. Trest domácího vězení, obecně prospěšných prací, peněžitého trestu, trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, zákaz pobytu a vyhoštění mají odlišný charakter, neboť je lze uložit samostatně, aniž by byly uvedeny ve zvláštní části trestního zákoníku. Ukládáním trestů vedle sebe má být dosaženo dostatečné nápravy pachatele, přičemž by takové nápravy nebylo dosaženo uložením jednoho druhu trestu. Zákon stanovuje podmínku, že některé tresty nelze uložit vedle sebe. Jak již bylo zmíněno, nelze uložit trest domácího vězení vedle trestu odnětí svobody nebo obecně prospěšných prací. Obecně prospěšné práce nelze uložit taktéž vedle domácího vězení a trestu odnětí svobody. Peněžitého trestu nesmí být uložen současně s uložením propadnutí majetku a trestu zákazu pobytu se neukládá vedle trestu vyhoštění. Vyloučení uložení zmíněných trestů vedle sebe je zákonem stanoveno z důvodu nemožnosti vykonat tresty vedle sebe, neboť tyto tresty

¹¹¹ MORKOVIN, Ondřej. *Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb.* (Lze přeměnit peněžitého trest na náhradní trest odnětí svobody bezprostředně, aniž by byla nejdříve využita jedna z alternativ podle § 69 odst. 2 TrZ?). *Trestněprávní revue*. 2014, č. 11-12. s. 267 – 269.

¹¹² VICHEREK, Roman. *Přeměna peněžitého trestu*. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 1. s. 7 – 12.

¹¹³ PÚRY, František. § 53 In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

v rozporu. Pokud je zmíněna neslučitelnost uložení trestu s trestem odnětí svobody, zákaz zahrnuje všechny formy odsouzení k trestu odnětí svobody, jednak trest nepodmíněný i trest podmíněně odložený. Ač není neslučitelnost některých trestů v zákoně přímo uvedena, můžeme ji vyvodit ve vztahu trestu domácího vězení a vyhoštění. Značné komplikace při výkonu by způsobilo i současné uložení trestů obecně prospěšných prací a vyhoštění.¹¹⁴

Naopak uložení některých trestů vedle sebe je žádoucí. U trestu obecně prospěšných prací se velmi často můžeme setkat s uložení spolu s trestem zákazu činnosti nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Mezi nejběžnější zakázanou činnost patří řízení motorových vozidel. Co se týče ukládání trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, je velmi často ukládán neukázněným fotbalovým nebo hokejovým fanouškům. Ve spojení s trestem obecně prospěšných prací se také ukládá v případě, že se fanoušek v rámci vandalství dopustí poškození cizí věci nebo výtržnictví.

¹¹⁴ PÚRY, František. § 53 In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

3 Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Alternativní charakter trestu obecně prospěšných prací je doložen v ustanovení § 53 odst. 1 TrZ. Tento druh trestu není možné uložit vedle trestu odnětí svobody, nemůže být uložen ani vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale ani vedle trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem. Dle Rozsudku Nejvyššího soudu¹¹⁵ je uložení trestu odnětí svobody, byť ve formě podmíněného odkladu, vedle trestu obecně prospěšných prací, v rozporu s účelem trestu upraveným v § 23 odst. 1 trestního zákona a jeho současné uložení s trestem odnětí svobody je v rozporu s § 45 odst. 2 trestního zákona. Přesto, jak bude podrobněji rozebráno v kapitole 4. 9., je v zákonem stanovených případech možné trest obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody přeměnit.

Při srovnání trestu obecně prospěšných prací a zákazu činnosti můžeme usuzovat, že trest obecně prospěšných prací zasahuje pachatele mnohem citelněji než trest zákazu činnosti. Trest obecně prospěšných prací může být přeměněn na trest odnětí svobody a přináší výraznější omezení pachatelova obvyklého způsobu života. Naopak při srovnání trestu obecně prospěšných prací s trestem domácího vězení, můžeme považovat trest obecně prospěšných prací za trest mírnější také z důvodu jeho zařazení mezi tresty. Trest domácího vězení je zařazen mezi alternativními tresty už na druhém místě, zatímco obecně prospěšné práce na až místě třetím. Dalším již zmíněným faktorem je také skutečnost, že trest obecně prospěšných prací lze přeměnit na trest domácího vězení. Ve vztahu k trestu odnětí svobody podmíněně odloženému však nelze trest obecně prospěšných prací považovat za trest mírnější, neboť v tomto případě je třeba vzájemně posuzovat taktéž dopad na pachatele a výměru uložených trestů.¹¹⁶

Trest obecně prospěšných prací je trestem relativně přísnějším. Tento trest není v první řadě určený k tomu, aby byl ukládán jako trest prvopachateli, ale naopak jako trest pachateli páčajícímu trestnou činností opakovaně, přičemž k naplnění účelu trestu není třeba uložení trestu odnětí svobody.¹¹⁷

Hlavním důvodem, proč je trest obecně prospěšných prací alternativou k trestu odnětí svobody pouze za přečiny, tedy trestné činy nižší nebo střední závažnosti, tedy ty s nižší nebo střední výměrou trestní sazby pro trest odnětí

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001

¹¹⁶ PÚRY, František. § 62 [Obecně prospěšné práce]. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře.

¹¹⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014.

svobody, je skutečnost, že při řádném neplnění trestu nebo za dalších okolností může být trest obecně prospěšných prací přeměněn ve své maximální výměře na 300 dnů odnětí svobody.¹¹⁸ Důvodová zpráva uvádí trestné činy, za něž je uložení obecně prospěšných prací žádoucí, například trestný čin výtržnictví, trestný čin spáchaný v rámci vandalství, nebo majetková trestná činnost nižší závažnosti.¹¹⁹

Ukládání druhu trestu pachateli záleží na několika faktorech. V procesu ukládání je soud vázán zvláštními pravidly, tedy zásadami a podmínkami, zakotvenými v obecné i zvláštní části trestního zákoníku.

3.1 Zásady ukládání

3.1.1 Obecné zásady

Zásadami, ze kterých musí soud při ukládání trestu vycházet, jsou zásady pro ukládání trestních sankcí, které platí nejen pro tresty, ale také pro ochranná opatření a obecné zásady pro ukládání trestu. Základní zásadou, která má zajistit správné uložení trestu, je zásada zákonnosti. Zásada zákonnosti neboli *nulla poena sine lege* vyjadřující, že trestné činy lze ukládat pouze na základě zákona, je formulována nejen mezi obecnými zásadami, u jednotlivých druhů trestů, ale i u stanovení sankce u jednotlivých trestných činů. Při ukládání trestu, zejména při jeho výběru, je také nezbytné dodržení zásady přiměřenosti. Tato zásada vyjadřuje, že trestní sankce je zapotřebí ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu a poměrům pachatele. Dalším hlediskem, ze kterého soud posuzuje uložení jednotlivých druhů trestů, je posouzení konkrétních skutečností v daném případě a výběr druhu trestu a jeho intenzity v závislosti právě na skutečnostech, které rozhodují o uložení konkrétního trestu v dané výměře. Zásada, na základě které je soud povinen přihlížet k okolnostem případu, se nazývá zásadou individualizace trestu. Při naplnění zásady individualizace trestu je soud vázán a limitován zásadou zákonnosti. Dalšími zásadami významnými pro ukládání trestu jsou zásada subsidiarity trestu, zásada humánnosti trestních sankcí, zásada zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených trestným činem, zásada personality trestů a zásada jednoty prevence

¹¹⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 295.

¹¹⁹ HÁKOVÁ, Lucie, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. *Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací*. Trestní právo, 2005, č. 4. s. 9.

a represe.¹²⁰ Zásada subsidiarity vyjadřuje povinnost uložení mírnější sankce místo sankce přísnější, pokud uložení mírnější sankce je pro potrestání a nápravu pachatele postačující.

Pro uložení trestu je stěžejní účel daného trestu. Trest, který je pachateli ukládán, by měl působit na další chování a vývoj pachatele. Při výběru druhu trestu je zásadní rozlišit, zda jde o pachatele nahodilého nebo pachatele recidivního. U prvopachatele velmi často dochází k ukládání druhu trestu, který není spojen s odnětí svobody. Nesmíme však v těchto úvahách zapomínat na závažnost trestné činnosti, které se pachatel dopustil. Se vznikem systému alternativních trestů, které působících výchovně a zajišťujících účinnou kontrolu odsouzeného, došlo k rozšíření počtu uložených alternativních trestů i na pachatele opakující trestnou činnost.¹²¹

K zajištění ochranné, výchovné a preventivní funkce trestu je nutné dodržet přiměřenost povahy a závažnosti spáchaného trestného činu vzhledem k uloženému trestu. Přiměřený trest lze uložit, pokud se soud zabývá u spáchaného trestného činu kontextem případu. Je nutné zhodnotit význam zájmu chráněného trestním zákonem, okolnosti spáchání trestného činu, způsob jeho provedení a působené následky, dále pak osobu pachatele, jeho poměry, míru zavinění nebo motiv spáchání trestného činu. Z hlediska osoby pachatele soud zkoumá poměry osobní, majetkové a jiné, rodinné poměry, způsob života pachatele, možnost jeho nápravy, chování po spáchání trestného činu, postoj k poškozenému, náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení a jakým způsobem se daný trest projeví na budoucím životě pachatele. Jedním z faktorů je také skutečnost, zda byl trestný čin spáchán v rámci účastenství a v jaké formě.¹²²

3.1.2 Stanovení druhu a výměry trestu, povaha a závažnost trestného činu

Snížení výměry trestu obecně prospěšných prací z rozmezí 50 až 400 hodin na rozmezí 50 až 300 hodin mělo vést ulehčení plnění uložené povinnosti. V porovnání se zahraniční právní úpravou, výměra 400 hodin představuje přísný trest, neboť například ve francouzské úpravě je maximální výše tohoto trestu 210 hodin. Ačkoliv se v praxi ozývají názory volající zpřísnění této sankce, ze statistických údajů vyplývá, že při trestech uložených blízko k horní hranici,

¹²⁰ NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 441.

¹²¹ NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 441.

¹²² tamtéž

dochází ke ztrátě motivace odsouzeného. I přestože odsouzený část trestu řádně vykonal, jeho zbytek v důsledku nevykonání musí být přeměněn na trest odnětí svobody.¹²³ U odsouzeného tak dochází výkonem trestu odnětí svobody k porušení hlavního účelu trestu obecně prospěšných prací, což je nahrazení trestu odnětí svobody a eliminaci nepříznivých vlivů, které jsou s ním spojeny. Nejvyšší soud se k otázce ukládání trestu obecně prospěšných prací ve vysoké výměře postavil následovně. Pokud je uložen počet hodin obecně prospěšných prací, který by při přeměně v trest odnětí svobody převyšoval horní hranici trestní sazby odnětí svobody za daný trestný čin, nelze takový trest uložit a jde o trest nezákonně uložený. To znamená, že u trestných činů, jejichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody činí 6 měsíců, nelze uložit trest obecně prospěšných prací ve vyšší výměře, než je 180 hodin.

Podle mého názoru je současné rozmezí trestu 50 až 300 hodin adekvátní pro potrestání přečinů, za něž je tento trest ukládán. Dle informací plynoucích ze statistik probační a mediační služby týkajících se výkonu plyne, že v regionech, kde soudy ukládají tresty obecně prospěšných prací v nižší výměře, se setkávají s vyšší vykonatelností trestu. Bohužel ale nemůžeme generalizovat, že uložení trestu v nižší výměře by byl jediný faktor, který má na vykonatelnosti význam.

3.2 Podmínky ukládání trestu

3.2.1 Okruh trestných činů

První podmínkou, za níž je možné uložit trest obecně prospěšných prací, je vymezený okruh trestných činů. Trest obecně prospěšných prací je možné uložit pouze za přečin, což je jakýkoliv nedbalostní trestný čin nebo úmyslný trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšuje sazbu pěti let.¹²⁴ Předchozí právní úprava umožňovala uložit tento trest za trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšovala 5 let. Jak již bylo zmíněno, přestože původní snahy vedly k zúžení počtu trestných činů, za které může být trest obecně prospěšných prací uložen, vedla nová právní úprava k rozšíření počtu trestných činů o trestné činy nedbalostní, jejichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody přesahuje dobu 5 let.¹²⁵

¹²³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 295.

¹²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 14

¹²⁵ PŮRY, František. § 62 [Obecně prospěšné práce]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012.

Hlavním důvodem, proč zákonodárce trval na zúžení okruhu trestných činů, za něž může být trest obecně prospěšných prací uložen, je přepočítání nevykonaných hodin trestu obecně prospěšných prací na počet dní trestu odnětí svobody při přeměně trestu.^{126,127}

3.2.2 Vztah k ostatním druhům trestů

Druhou podmínkou uložení trestu obecně prospěšných prací je vztah k ostatním druhům trestů. Jako samostatný trest může být trest obecně prospěšných prací uložen vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, osobě a poměrům pachatele za předpokladu, že uložení jiného trestu již není potřeba. V komparaci s trestním zákonem platným do novely v roce 2001,¹²⁸ zmíněné v předchozích kapitolách, bylo nutné přihlížet také k možnostem nápravy pachatele. Až po vstoupení této novely v účinnost došlo k vyloučení návaznosti trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody a obecně prospěšné práce se staly alternativou stejně jako například peněžitý trest.¹²⁹

Primárním účelem trestu obecně prospěšných prací je nahrazení trestu odnětí svobody.¹³⁰ Po trestu domácího vězení je považován za nejpřísnější z alternativních trestů. Na to by nemělo být zapomínáno nejen při jeho ukládání, ale rovněž při jeho srovnávání s jinými tresty a při ukládání vedle jiného trestu. Vedle jiného trestu může být trest obecně prospěšných prací ukládán s výjimkou trestu odnětí svobody a domácího vězení.¹³¹ Jelínek uvádí, že ačkoliv je trest obecně prospěšných prací ukládán zejména samostatně, může být uložen jako náhradní trest při nevykonání peněžitého trestu.¹³²

I v případě, že zákon uložení trestu obecně prospěšných prací u trestného činu výslovně nestanovuje, je možné ho za splnění první podmínky uložit, což platí dle ustanovení § 53 odst. 2 TrZ taktéž pro trest domácího vězení, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu.

¹²⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 296.

¹²⁷ HANÁK, Václav. *Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody*. Právní praxe. 1998, č. 4. s. 235 – 236.

¹²⁸ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹²⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 296.

¹³⁰ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. s. 120 – 121.

¹³¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 53 odst. 1

¹³² JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního zákona v roce 1995*. Bulletin advokacie, 1995, č. 9. s. 7.

Ustanovení § 62 odst. 1 TrZ říká, že trest obecně prospěšných prací může být uložen, není-li vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a poměrům pachatele uložení jiného trestu potřeba. Primárním účelem trestu obecně prospěšných prací je nahrazení trestu odnětí svobody. Od odstranění provázanosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací s trestem odnětí svobody, je trest obecně prospěšných prací alternativou pro více druhů trestů. S účinností novely z roku 2001,¹³³ která tuto změnu přináší, došlo k umožnění stavu, kdy jeden alternativní trest může být ukládán namísto jiného alternativního trestu, to znamená obecně prospěšné práce namísto peněžitého trestu. Tím ovšem dochází k potření hlavního účelu alternativ, čímž je nahrazení trestu odnětí svobody.¹³⁴

Pokud je trest obecně prospěšných prací ukládán v rámci souběhu trestných činů, je možné ho uložit jen tehdy, když jsou všechny tyto trestné činy kvalifikovány jako přečiny.¹³⁵

3.2.3 Omezení opětovného ukládání

Třetí podmínkou je podmínka omezení při opětovném uložení trestu obecně prospěšných prací. Jak již bylo uvedeno v kapitole 2. 2. této práce, trest obecně prospěšných prací se neukládá pachateli, kterému byl v době posledních tří let před uložení tento trest přeměněn na trest odnětí svobody. Toto omezení je nepochybně důsledkem situace, kdy soudy po neúspěšném vykonání a přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody opakovaně ukládali pachateli trest obecně prospěšných prací. Výkon tohoto trestu se u takto znovu odsouzeného potýkal s dalším neúspěchem a trest bylo nutno přeměnit na trest odnětí svobody. Ustanovení § 62 odst. 2 TrZ absolutně nezakazuje opětovné uložení po přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody, přináší však pravidlo opakovaného neukládání. V případě, že soud dojde k názoru, že v daném případě je vhodné z tohoto pravidla vybočit, musí být jeho rozhodnutí odůvodněno určitými skutečnostmi. Takovými skutečnostmi mohou být zejména zřejmá změna postoje pachatele k předchozímu odsouzení nebo změna v jiných okolnostech případu.¹³⁶ K této podmínce bych chtěla dodat, že pokud mluvíme o přeměně

¹³³ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹³⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 298.

¹³⁵ PÚRY, František. § 62 [Obecně prospěšné práce]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře.

¹³⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vyvání. Praha: Leges. 2014. s. 298.

trestu obecně prospěšných prací, je míněna přeměna v trest odnětí svobody a tato podmínka se nevztahuje na přeměnu v trest domácího vězení či peněžitý trest.

3.2.4 Stanovisko pachatele k uložení

Čtvrtou podmínkou, která musí být při ukládání naplněna, je získání stanoviska pachatele. Bez opatření stanoviska pachatele k uložení trestu obecně prospěšných prací nelze tento trest uložit. Z tohoto pohledu vzniká jistá komplikace při ukládání trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem, neboť vydání rozhodnutí na rozdíl od rozsudku vydaného po konaném hlavní líčení nepředchází jednání u soudu. Této problematice se věnuje ustanovení § 314e odst. 3 TrŘ, které přináší povinnost soudu vyžádat si před vydáním trestního příkazu ukládajícího obecně prospěšné práce zprávu probačního úředníka. Ta obsahuje potřebné informace, zejména tedy o zdravotní způsobilosti, možnostech výkonu a stanoviska pachatele k uložení obecně prospěšných prací. Ačkoli v zahraničních právních úpravách (viz níže) je uložení obecně prospěšných prací podmíněno souhlasem pachatele, současná právní úprava vyžaduje pouze stanovisko pachatele, ať už je souhlasné či nesouhlasné.¹³⁷

Z pohledu soudu ani souhlasné stanovisko pachatele neposkytuje záruku, že bude trest vykonán a naopak i přes to, že nesouhlasné stanovisko avizuje, že trest nebude pachatelem vykonán,¹³⁸ přesto může být trest obecně prospěšných prací pro pachatele vhodným trestem.¹³⁹

3.2.5 Zdravotní stav a možnost uložení trestu

Pátou podmínkou pro ukládání obecně prospěšných prací je zdravotní způsobilost k výkonu tohoto trestu. Soud je povinen při ukládání tohoto trestu přihlížet ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací.¹⁴⁰ Zjištění soudu tedy dle zákonné právní úpravy zahrnuje tři samostatné kategorie, dle kterých soud o uložení obecně prospěšných prací rozhoduje.

Zdravotní stav pachatele ovlivňuje nejen výměru uloženého trestu obecně prospěšných prací, ale rovněž zde platí, že pokud pachatel není zdravotně

¹³⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 300 – 301.

¹³⁸ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹³⁹ NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 282.

¹⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, §64

způsobilý k soustavnému výkonu práce, zmíněný trest uložit nelze.¹⁴¹ V rámci splnění podmínky zohlednění stanoviska pachatele, jeho zdravotnímu stavu a možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací, soud na základě již citovaného ustanovení § 314e odst. 3 TrŘ vyžádá v příkazním řízení zprávu probačního úředníka, která požadované informace obsahuje a slouží jako podklad pro vydání trestního příkazu.¹⁴²

3.3 Proces ukládání trestu obecně prospěšných prací

3.3.1 Rozdíl mezi ukládáním rozsudkem a trestním příkazem

Pro ukládání trestu obecně prospěšných prací v hlavním líčení se užije ustanovení § 62 až 64 TrZ. Při konání hlavního líčení je přítomen obviněný a zjištění jeho stanoviska může zajistit předseda senátu, který v tomto řízení rozhoduje. Jiná situace nastává v případě, kdy po zkráceném přípravném řízení rozhoduje ve věci samosoudce trestním příkazem. Jelikož samosoudce není bez přítomnosti obviněného schopen zjistit jeho stanovisko k uložení trestu obecně prospěšných prací, upravuje tuto situaci § 314e odst. 3 TrŘ. Před rozhodnutím o vině a trestu je samosoudce od 1. 1. 2010 povinen vyžádat si zprávu probačního úředníka, který zajistí stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací, možnosti výkonu trestu a zejména informace o zdravotní způsobilosti obviněného.¹⁴³ Hulmáková uvádí, že v praxi je opatření stanoviska kladně hodnoceno z důvodu přispívání k prevenci nevhodného uložení trestu pachateli, u kterého je pouze nízká pravděpodobnost vykonání trestu. Toto potvrzují i statistiky Probační a mediační služby, ze kterých plyne, že v případě, kdy soud obstará zprávu probačního úředníka, počet přeměn trestů v trest odnětí svobody se snižuje. Hulmáková se dále zabývá tím, že značná část soudců považuje opatření stanoviska za zdržení.¹⁴⁴ Šámal zmiňuje situaci, před kterou varuje Nejvyšší soud. Podle Nejvyššího soudu dochází k tomu, že i kdyby mohlo být po obstarání stanoviska rozhodnuto trestním příkazem, soudce stejně nařídí hlavní líčení, aby se vyhnul své povinnosti vyžádat si zprávu od probačního úředníka.¹⁴⁵ Hulmáková doplňuje, že část praxe raději uloží trestním příkazem

¹⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 64

¹⁴² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 301 – 302.

¹⁴³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 314e

¹⁴⁴ HULMÁKOVÁ, Jana. *Efektivní sankční politika - trendy a limity*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2016. s. 37 - 46

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011*. Trestněprávní revue. 2014, č. 9.

druh trestu, u kterého opatření zprávy není podmínkou.¹⁴⁶ I přes shora uvedené je rozhodování trestním příkazem v České republice velmi rozšířené, a to zejména z důvodu naplnění zásady rychlosti a hospodárnosti řízení. Dle § 63 ZSM¹⁴⁷ až do 1. 9. 2012 nebylo povoleno rozhodování o vině a trestu trestním příkazem v řízení mladistvých. Od účinnosti zmíněné novely je však možné v řízení mladistvého rozhodnout o vině a trestu u mladistvých, kteří již dovršili věku 18 let.¹⁴⁸

3.4 Souhrnný, úhrnný a společný trest

Při ukládání trestu obecně prospěšných prací trestem souhrnným, úhrnným nebo společným, je nutné, aby byly dodrženy předpoklady zákonem stanovené pro jejich uložení. Problematickým se ale jeví i dodržení ustanovení o ukládání obecně prospěšných prací, zejména v maximální výměře trestu a nemožnosti uložit trest, pokud v posledních třech letech nebyl dříve pravomocně uložený trest tohoto druhu vykonán.

Nejvyšší soud vyslovuje svůj názor k možnosti uložit trest obecně prospěšných prací. Obecně prospěšné práce mají být dle podmínek vymezených v zákoně ukládány za méně závažné trestné činy, za něž není nutné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. I přesto, že trestné činy, jichž se pachatel dopustil, spadají do kategorie méně závažných trestných činů, není v projednávaném případě trest obecně prospěšných prací trestem pro takového pachatele vhodným. Při ukládání trestu je soud povinen přihlížet vedle nebezpečnosti činu pro společnost také k možnostem nápravy pachatele a jeho poměrům. Dalším faktorem, který soud před uložením trestu musí zvážit, je, zda vykonáním obecně prospěšných prací bude dosaženo stejného účelu jako vykonáním nepodmíněného trestu odnětí svobody. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí zdůraznil, že při ukládání trestu souhrnného je nutné dbát na to, že souhrnný trest nesmí být mírnější než trest, který je uložen dřívějším rozhodnutím.¹⁴⁹

¹⁴⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. *Efektivní sankční politika - trendy a limity*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2016, č. 1.

¹⁴⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 63, ve znění do 31. 8. 2012

¹⁴⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 314e

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 5 Tz 38/2001

3.5 Ukládání opatření obecně prospěšných prací mladistvým

ZSM¹⁵⁰ umožňuje uložit trest obecně prospěšných prací mladistvým, pokud je přihlédnuto ke stanovisku mladistvého pachatele a k možnosti tento trest uložit. Výměra uloženého trestu nesmí u mladistvých přesahovat jednu polovinu výměry, kterou umožňuje trestní zákoník uložit dospělému pachateli. Výkon tohoto trestu nesmí žádným způsobem ohrožovat zdraví a bezpečí mladistvých nebo jejich mravní vývoj. Jako i všechna další opatření je dle ZSM trest obecně prospěšných prací ukládán soudem pro mládež.

U mladistvých byl v roce 2008 trest odnětí svobody druhou nejčastěji ukládanou trestní sankcí a také byl mezi trestními opatřeními považován za druhý nejpřísnější. Někteří autoři poukazují na fakt, že trestní opatření ukládají mladistvým tzv. soudy pro mládež, které jsou často zastoupeny jedním soudcem vystupujícím jako samosoudce nebo předseda senátu. Ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací je tedy velkou mírou ovlivněno vztahem soudce k tomuto druhu opatření a to ať už v rámci jeho osobního postoje k této sankci nebo zkušenostmi s ukládáním, ale také počtem vykonaných opatření obecně prospěšných prací a přeměn tohoto opatření v daném regionu.¹⁵¹

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanovuje orgánům činným v trestním řízení povinnost neprodleně informovat probačního úředníka, pokud je proti mladistvému zahájeno trestní stíhání.¹⁵² Žatecká k tomu uvádí, že policie a státní zastupitelství neinformují probačního úředníka včas. Při včasnějším informování by určitých případech mohlo být dříve využito mediační činnosti mezi odsouzeným a pachatelem.¹⁵³

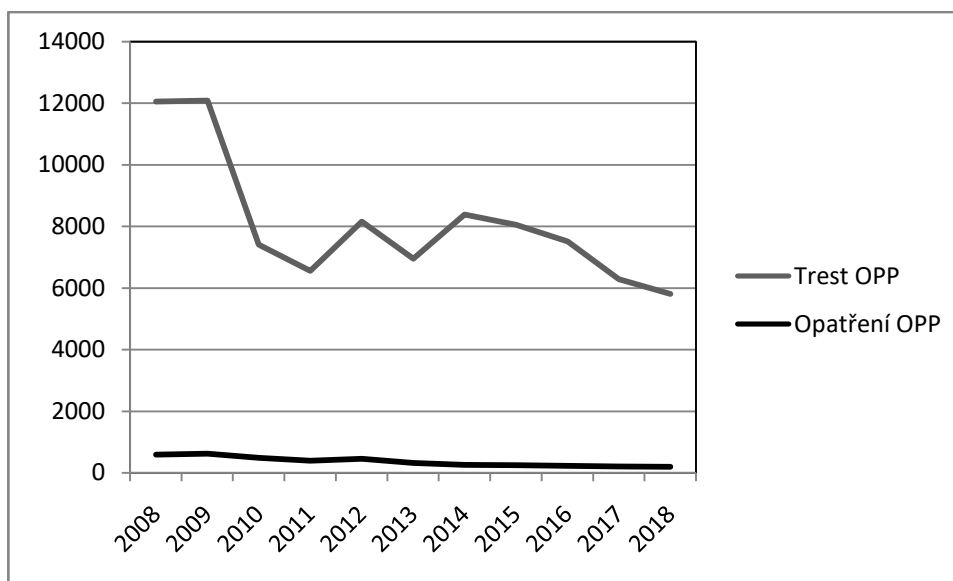
¹⁵⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 26

¹⁵¹ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sankcionování mladistvých v praxi českých soudů pro mládež: poznatky z empirického výzkumu*. Trestněprávní revue. 2015, č. 2. s. 33 – 37.

¹⁵² Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 60

¹⁵³ ŽATECKÁ, Eva. *Poznatky z praxe probačních pracovníků (možné náměty de lege ferenda)*. Trestněprávní revue. 2007, č. 6. s. 180 – 184.

Graf 1: Počet uložených trestů a opatření OPP

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

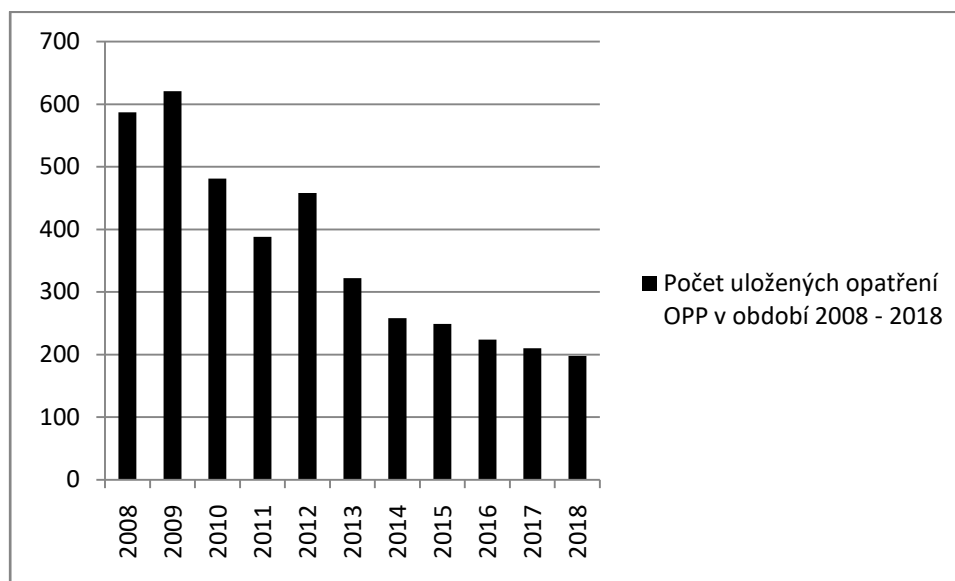
Z grafu č. 1 je patrný rozdíl ve vývoji trestu obecně prospěšných prací a opatření obecně prospěšných prací. Ačkoliv v trestu obecně prospěšných prací vidíme zásadní rozdíly v jednotlivých letech, které jsou reakcí na změnu právní úpravy, u opatření obecně prospěšných prací nejsou z důvodu malého počtu uložení takovéto změny vůbec patrné. Níže přikládám tabulku s vyčíslení počtu uložených trestů a opatření obecně prospěšných prací v daném časovém období.

Tabulka 1: Počet uložených trestů a opatření OPP

Rok	Trest OPP	Opatření OPP
2008	12050	589
2009	12085	623
2010	7410	485
2011	6555	390
2012	8158	458
2013	6953	323
2014	8379	258
2015	8053	251
2016	7514	225
2017	6281	211
2018	5806	198

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

Graf 2: Počet uložených opatření OPP

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

V grafu č. 2 je znázorněn celkový počet uložených opatření obecně prospěšných prací v daném roce. I přes neznamenný vývoj opatření obecně prospěšných prací v grafu č. 1 můžeme na základě grafu č. 2 pozorovat, že vývoj uložených opatření koresponduje s vývojem trestu obecně prospěšných prací, kde je výrazný pokles v letech 2010, 2011 a 2013. Nárůst je naopak znatelný v roce 2012. U trestu obecně prospěšných prací je nárůst počtu uložených trestů také v roce 2014. Tento nárůst si vysvětlují celkovým nárůstem uložených trestů. Zvýšený počet ukládaných trestů je podle mého názoru v mnohých případech ovlivněn udělením amnestie prezidenta republiky¹⁵⁴ a další trestnou činností amnestovaných osob a jejím postihováním.

3.6 Statistické údaje

Hulmáková uvádí, že co se týče ukládání trestu obecně prospěšných prací v letech 2000 – 2002, má uložení tohoto druhu trestu vzestupnou tendenci. V roce 2002 dosáhl počet uložených trestů zhruba 21 %. Naopak od roku 2004 došlo k poklesu při ukládání na zhruba 16 %.¹⁵⁵ Pokles uložených trestů se projevil i po vydání nové právní úpravy. V roce 2010 se snížil počet uložení o přibližně jednu třetinu a v následujícím roce došlo k dalšímu snížení. S nižším počtem uložených

¹⁵⁴ Rozhodnutí č. 1/2013 Sb., prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

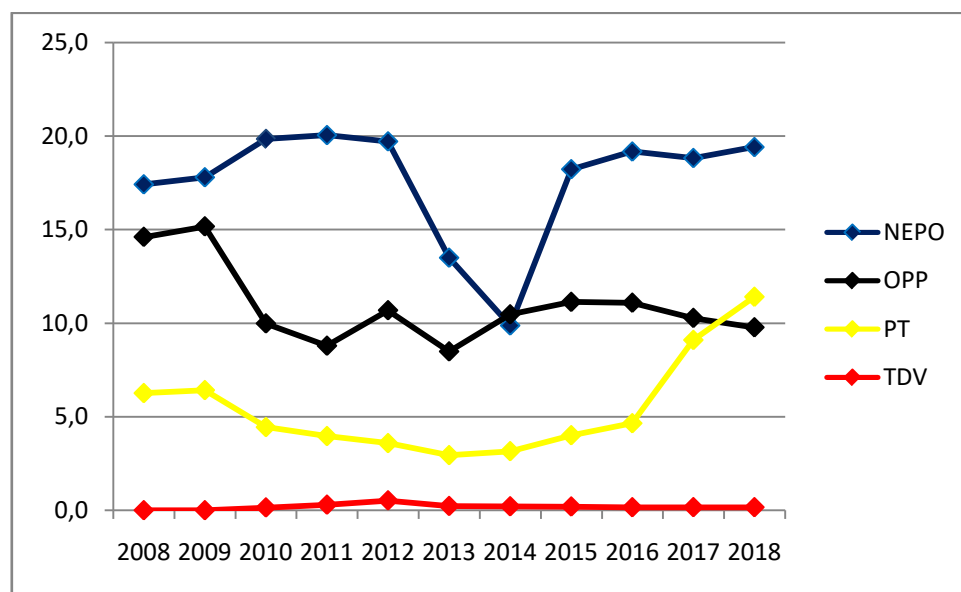
¹⁵⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. *K možnostem a limitům rozvoje vybraných alternativních způsobů výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v České republice*. Trestněprávní revue. 2017. s. 234 – 238.

trestů obecně prospěšných prací však také souvisí otázka přeměny trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody. Ačkoliv se v posledních pěti letech před vydáním nové právní úpravy počet přeměněných trestů pohyboval v rozmezí 1901-2872, v roce 2011 už se jednalo jen o 912 případů.¹⁵⁶

Počet uložených trestů obecně prospěšných prací se nepochybně odráží od nové právní úpravy¹⁵⁷ a od úmyslu zákonodárce, aby byl tento trest uložen těm pachatelům, u nichž je jeho vykonání pravděpodobné a neuložen pachatelům, u kterých je naopak pravděpodobná přeměna trestu.

V případě obecně prospěšných prací po výrazném poklesu spojeném se zpřísněním podmínek pro jeho ukládání po roce 2010, dochází ke stabilizaci jeho podílu. Od roku 2014 do roku 2016 se pohybuje přibližně mezi 11–12 %, avšak v roce 2017 celkový podíl trestu obecně prospěšných prací pozvolna klesá.

Graf 3: Procentuální podíl vybraných trestů¹⁵⁸

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

V grafu č. 3 můžeme sledovat porovnání vybraných trestů důležitých pro tuto diplomovou práci. Obecně má v podílu ukládaných trestů největší převahu nepodmíněný trest odnětí svobody. Relativně vysoké hodnoty v letech

¹⁵⁶ HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan. *Aktuální trendy sankční politiky v ČR*. Trestněprávní revue. 2012, č. 11-12. s. 256 – 262.

¹⁵⁷ tamtéž

¹⁵⁸ Pozn.: následující grafy a tabulky vyobrazují tresty uložené jako hlavní; v následujících grafech a tabulkách je souhrnně uvedeno trest, graf či tabulka však zahrnuje jednak uložený trest, ale také opatření uložené mladistvým

2010 – 2012 můžeme přičítat zpřísnění postihování trestných činů, které přinesl trestní zákoník. V roce 2013 a zejména v roce 2014 došlo k výraznému poklesu počtu uloženého trestu tohoto druhu. Tento pokles mohlo ovlivnit mnoho faktorů, z nichž jedním může být i amnestie prezidenta,¹⁵⁹ kterou bylo zastaveno trestní stíhání zahájené více než 8 let před dnem 1. 1. 2013. V rámci amnestie došlo také k zahlazení některých amnestovaných trestů. Ačkoliv se v těchto dvou letech zvedl celkový počet uložených trestů, výrazné zvýšení podílu uložených trestů můžeme evidovat u trestu odnětí svobody podmíněně odloženého. Hulmáková uvádí, že se v letech 2013 a 2014 zvedl počet prvotrestaných osob, což můžeme v důsledku také částečně spojit se zahlazením některých odsouzení, která proběhla v rámci amnestie. Právě v roce 2014 došlo k nárůstu počtu uloženého trestu obecně prospěšných prací, ale také k pozvolnému nárůstu peněžitého trestu.

Co se týče obecně prospěšných prací (zahrnuje jednak trest obecně prospěšných prací ukládaný dle trestního zákoníku a také opatření obecně prospěšných prací dle ZSM) největší podíl uloženého trestu je u obecně prospěšných prací v roce 2008 a 2009. V následujících letech se podíl uložených obecně prospěšných prací snížil zhruba o jednu třetinu a od tohoto roku trend pouze mírně kolísá. Propad v počtu uložených trestů v roce 2010 je spojován s vydáním nového trestního zákoníku, kterým byly podmínky pro uložení trestu obecně prospěšných prací výrazně zpřísněny.

U peněžitého trestu (zahrnuje jednak peněžitý trest, ale i peněžitá opatření) došlo po vydání nové právní úpravy také ke snížení počtu ukládání. Ačkoliv pokles při ukládání nebyl tak výrazný jako u obecně prospěšných prací, v letech 2013 a 2014 se tento trest dostal v počtu ukládání oproti roku 2008 zhruba na polovinu. U tohoto trestu můžeme ale sledovat v od roku 2016 značnou vzestupnou tendenci, která vyjadřuje současnou politiku při výběru druhu trestu.

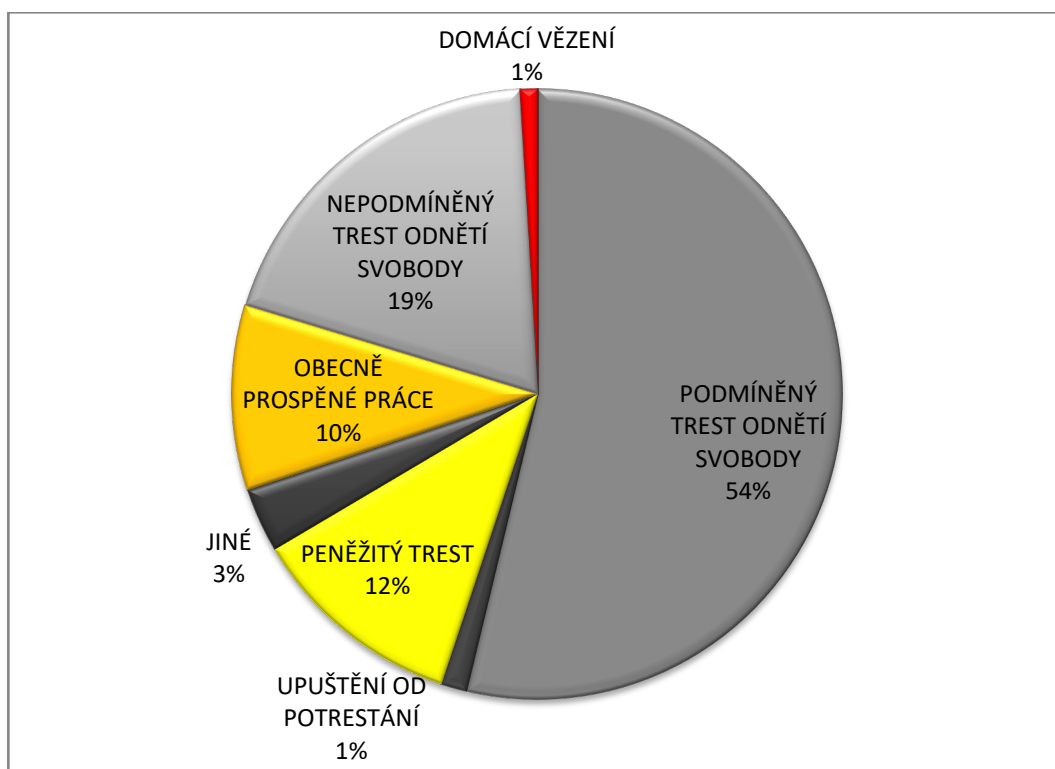
¹⁵⁹ HULMÁKOVÁ, Jana. *Sankční politika v kontextu vybraných zásad trestního řízení*. Trestněprávní revue. 2015, č. 11-12. s. 251 – 258.

Tabulka 2: Počet uložených vybraných trestů

HLAVNÍ	celkem	NEPO	TDV	OPP	PT
2008	86500	15065	0	12635	5419
2009	83725	14898	0	12698	5378
2010	79008	15677	117	7890	3515
2011	78927	15824	234	6942	3133
2012	80580	15884	424	8614	2895
2013	85563	11546	193	7266	2526
2014	82453	8138	172	8633	2608
2015	74532	13584	148	8300	2992
2016	69681	13358	111	7729	3244
2017	63122	11882	103	6489	5744
2018	61296	11897	99	5994	6991

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

Graf 4: trestní sankce ukládané v roce 2018

Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

V grafu č. 4 je znázorněn podíl jednotlivých druhů trestů, uložených jako trest hlavní, v roce 2018. Je evidentní, že trestem, který výrazně převažuje, je

podmíněný trest odnětí svobody (zahrnuje podmíněné odnětí svobody a podmíněné odnětí svobody s dohledem). Na druhém místě v četnosti ukládání je s asi 19 % nepodmíněný trest odnětí svobody (zahrnující taktéž výjimečný trest). Trend trestní politiky v ukládání peněžitého trestu se zásadně promítl do počtu uložených trestů. V roce 2018 (viz graf č. 3) byl poprvé peněžitý trest ukládán hojněji než trest obecně prospěšných prací. Trest obecně prospěšných prací, ačkoliv jeho ukládání má v posledních letech mírně klesající tendenci, se udržel nad 10 % ze všech ukládaných trestů. Ve více než v 1 % případů došlo k upuštění od potrestání. Naopak v méně než 1 % se pak pohybuje trest domácího vězení. V posledních letech dochází k snížení počtu uložených trestů tohoto druhu. Podle mého názoru by však v souvislosti s rozvojem elektronického monitoringu mohl být tento druh trestu hojněji využíván.

4 Výkon trestu obecně prospěšných prací

Výkon uloženého trestu je upraven procesním předpisem. Je to fáze řízení, ve které má zásadní postavení stále soud, ale vedle odsouzeného zde vystupují i jiné osoby, na jejich činnosti je tato fáze závislá. Těmito osobami je zejména pracovník probační a mediační služby a poskytovatel obecně prospěšných prací. Činností, spoluprací a provázaností těchto osob se budeme v této kapitole detailněji zabývat.

4.1 Povinnosti odsouzeného

Povinnosti odsouzeného ve vztahu k výkonu trestu obecně prospěšných prací můžeme rozdělit jako povinnosti obecné a povinnosti konkrétní. Mezi obecné povinnosti bychom mohli zařadit například povinnost přebírat poštu a poskytovat součinnost nejen orgánům činným v trestním řízení, ale i dalším osobám, které se na výkonu trestu dle zákona podílejí.

Odsouzený má ale další konkrétní povinnosti, které mu ukládají jednotlivá ustanovení trestních předpisů. Hlavní povinností je vykonat uložený trest. S procesem výkonu se však pojí další povinnosti odsouzeného, kterými je například dostavit se na středisko probační a mediační služby, pokud je vyzván, zejména pak v případě, kdy je usnesením rozhodnuto o nařízení výkonu trestu. V tomto případě je odsouzený povinen dostavit se na středisko ve lhůtě 14 dní.^{160,161}

Ve vztahu odsouzeného k uloženému trestu je, jak již bylo řečeno, jeho základní povinností trest vykonat. Trest obecně prospěšných prací je odsouzený povinen vykonat ve lhůtě jednoho roku ode dne pravomocného nařízení výkonu. Lhůta jednoho roku pro výkon se staví po dobu, po kterou odsouzený není schopen trest obecně prospěšných prací vykonávat. Zákonnými důvody pro stavení jednorocní doby jsou zdravotní nebo zákonné překážky, výkon vazby nebo trestu odnětí svobody. Další povinností odsouzeného je dodržování harmonogramu výkonu prací. Po pravomocném rozhodnutí, kterým je odsouzenému uložen trest obecně prospěšných prací, kontaktuje odsouzeného probační úředník, který ve spolupráci s poskytovatelem obecně prospěšných prací a odsouzeným vytvoří harmonogram výkonu prací. V harmonogramu jsou určena konkrétní data, ve kterých má odsouzený vykonávat u poskytovatele svůj trest.

¹⁶⁰ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

¹⁶¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 336

V případě, že odsouzený bez závažného důvodu porušuje harmonogram výkonu prací, může svým jednáním dát podnět k tomu, aby soud rozhodl o přeměně jeho trestu.¹⁶²

Další z povinností, kterou má odsouzený po nabytí právní moci odsuzujícího rozhodnutí, ať už rozsudku nebo trestního příkazu, je vedení řádného života. Výklad vedení řádného života odsouzeného je zčásti problematický. Primárním významem je, že odsouzený nesmí po dobu výkonu trestu spáchat další trestný čin, ale naopak skutečnost, že se odsouzený žádné další trestné činnosti nedopustil, neznamená, že odsouzený vede řádný život. K tomu, aby si soud učinil názor o tom, že odsouzený nevedl řádný život, postačí k pochybení menší závažnost než spáchání trestní činnosti. V opačném případě však spáchání trestného činu nemusí znamenat, že pachatel řádný život nevedl. V obecné rovině by se odsouzený neměl dopustit žádného protiprávního jednání a řádně plnit své povinnosti, ať už jde například o povinnost vyživovací, povinnosti vyplývající z pracovního poměru nebo povinnost k náhradě škody.¹⁶³

Povinností, která je s výkonem trestu obecně prospěšných prací dále spojena, je povinnost dodržovat přiměřená omezení nebo povinnosti demonstrativně vymezené v § 48 odst. 4 trestního zákoníku, pokud byly odsouzenému uloženy. Přiměřená omezení nebo povinnosti může soud dle ustanovení § 63 odst. 2 trestního zákoníku uložit za účelem, aby odsouzený vedl řádný život.¹⁶⁴

4.2 Role probačního úředníka

Pracovník probační a mediační služby má při výkonu trestu obecně prospěšných prací zásadní funkci. V rámci náplně své práce zajišťuje koordinaci činností orgánu činných v trestním řízení, zejména soudů, dále poskytovatelů obecně prospěšných prací, obviněného a v některých případech také poškozeného.¹⁶⁵

Vzájemný vztah probačního úředníka a soudu spočívá ve spolupráci nejen při výkonu trestu, ale také při jeho ukládání. Před uložením trestu probační úředník zajišťuje soudu podklady nutné pro rozhodnutí, zjišťuje stanovisko pachatele a vyhodnocuje rizika výkonu trestu. Po pravomocném uložení trestu se

¹⁶² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014.

¹⁶³ tamtéž

¹⁶⁴ tamtéž

¹⁶⁵ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

přenáší těžiště dění na probační a mediační službu, která ovšem se soudem průběžně komunikuje a informuje ho o průběhu výkonu. Probační úředník zastává roli jakéhosi prostředníka mezi soudem a poskytovatelem obecně prospěšných prací. Ve vztahu k poskytovateli probační úředník zajišťuje formální i administrativní podporu, plní kontrolní funkci při výkonu a zároveň zajišťuje a odpovídá za informovanost poskytovatele.¹⁶⁶

Vztah pracovníka probační a mediační služby a obviněného, posléze odsouzeného, je vztahem pravděpodobně nejproblematičtější. Probační pracovník vystupuje jako profesionál, který má dominantní postavení při výkonu trestu obecně prospěšných prací. Probační úředník zajišťuje informovanost odsouzeného, motivuje ho k výkonu trestu, je mu nápomocen při řešení problémů souvisejících s výkonem trestu, vystupuje také jako kontrolor výkonu trestu a popř. jiných omezení a povinností uložených soudem. Probační úředník poskytuje odsouzenému nejen pomoc a vede ho k řádnému životu, ale především odsouzeného sleduje a kontroluje jeho chování tak, aby pravděpodobnost trestné činnosti byla snížena a byla tak zajištěna ochrana společnosti.¹⁶⁷ Před tím, než je soudem rozhodnuto o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací, probační úředník vybírá vhodné poskytovatele pro každého odsouzeného a domlouvá s poskytovatelem výkon uloženého trestu u každého jednotlivého odsouzeného vzhledem k požadavkům poskytovatele a také poměrům a možnostem odsouzeného.

Před vydáním rozhodnutí soudu, kterým je trest obecně prospěšných prací uložen, spolupracuje soud úzce s probační a mediační službou. Zejména ve zkráceném řízení je zasílán na probační a mediační službu část trestního spisu už v průběhu trestního stíhání. Každý případ je přidělen jednomu pracovníkovi probační a mediační služby. Na rozdíl od soudu, kdy je soudcům přidělován případ podle rozvrhu práce, se v probační a mediační službě přidělují případy podle specializace probačních úředníků. Větší střediska probační a mediační služby mají úředníky, kteří se specializují převážně na výkon jednotlivých druhů trestů. U menších poboček se probační úředníci věnují výkonu hned několika druhům trestů a případy se rozdělují dle kapacity úředníků. Ve zprávách, které zasílá probační pracovník soudu, se věnuje zejména stanovisku obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací.

¹⁶⁶ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

¹⁶⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 49

V případě uložení tohoto trestu trestním příkazem, stanovuje zákon soudu povinnost vyžádat si od probačního pracovníka jeho stanovisko k výkonu tohoto trestu.¹⁶⁸ Zpráva probačního úředníka soudu musí zahrnovat stanovisko pachatele k výkonu trestu, informace k pachatelově zdravotnímu stavu a vůbec k možnosti uložení tohoto trestu. Dále probační úředník vyhodnocuje rizika výkonu trestu, zkoumá pracovní návyky, znalosti a dovednosti obviněného, osobnostní rysy se zaměřením na agresivitu obviněného, případné závislosti na omamných a psychotropních látkách,¹⁶⁹ jaké trestné činnosti se obviněný v minulosti dopustil, v případě předchozího uložení trestu obecně prospěšných prací také zda a jakým způsobem předchozí trest vykonal, v jakém sociální prostředí se pachatel pohybuje a zda je vzhledem k osobě pachatele uložení trestu obecně prospěšných prací vhodné. Zjištěním těchto informací o obviněném by mělo dojít k snížení počtu nevhodně uložených trestů obecně prospěšných prací obviněným, u kterých je velká pravděpodobnost neúspěšného vykonání trestu, zejména jde o osoby bez trvalého bydliště, osoby invalidní a osoby odmítající trest obecně prospěšných prací vykonávat. Dalším faktorem, na který se probační pracovník obviněného dotazuje, je jeho postoj k trestné činnosti, zda trestní odpovědnost obviněný přijímá, jaká je jeho motivace vykonat trest, který mu bude uložen, případně jaké kroky by učinil ve vztahu k poškozenému, případně náhradě škody, narovnání nebo jinému způsobu řešení situace.¹⁷⁰

Zjištění stanoviska obviněného hodnotí pracovníci probační a mediační služby pozitivně, neboť při přihlédnutí ke zjištění postoje obviněného k určitému trestu se zvyšuje pravděpodobnost dobrovolné vykonatelnosti trestu.¹⁷¹ Pokud dojde k tomu, že odsouzený při výkonu nedodržuje své povinnosti, záměrně nevykonává uložený trest nebo se snaží nějakým způsobem výkonu zabránit, má probační úředník vůči soudu oznamovací povinnost.¹⁷²

K postavení probačního úředníka se ve své rozhodovací praxi vyjadřuje Nejvyšší soud. Pokud probační úředník vykonává dohled dle § 49 a násl., vystupuje převážně ve vykonávacím řízení jako úřední osoba, je odpovědný

¹⁶⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 314e

¹⁶⁹ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

¹⁷⁰ tamtéž

¹⁷¹ SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2014.

¹⁷² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 337

úředník orgánu veřejné moci. Jeho činnost je nutno považovat za součást rozhodovací pravomoci státu.¹⁷³

Pracovníci probační a mediační služby hodnotí současnou úpravu relativně kladně. Nejproblematictější se jeví prodleva před vydání usnesení o nařízení výkonu obecně prospěšných prací. Soudu zpravidla trvá i měsíc, než je usnesení vydáno a odsouzený v této době místo aby začal co nejdříve vykonávat trest, ztratí počáteční motivaci.

Další překážkou, která brání pracovníkům probační a mediační služby je neintaktnost odsouzených. Někteří z nich se záměrně vyhýbají výkonu trestu tím, že mění své kontaktní údaje, telefonní čísla, adresy. Problematickou skupinou jsou dále osoby závislé na užívání návykových látek. Ač je značně problematická i spolupráce s alkoholově závislými, nejobtížnější je práce s osobami drogově závislými. S těmito osobami je velmi složitá domluva na plnění veškerých povinností, na sjednaných termínech. Velmi často dochází k tomu, že bez omluvy opakovaně nedorazí na smlouvanou schůzku nebo k vykonání práce u poskytovatele. Ačkoliv by bylo žádoucí, aby tyto osoby absolvovaly odvykací léčbu v zařízení, při návratu do prostředí, kde žijí, se velmi často navracejí k užívání drog.

4.3 Postup při výkonu

Na základě zprávy probačního úředníka může soud uložit trest prospěšných prací trestním příkazem.¹⁷⁴ Bez této zprávy lze uložit trest obecně prospěšných prací jen po nařízení hlavního líčení rozsudkem. Výkon trestu upravuje novela z roku 1995¹⁷⁵ v souvislosti se zavedením trestu obecně prospěšných prací. Po pravomocném a vykonatelném uložení trestu obecně prospěšných prací je soudem zaslán opis rozhodnutí na probační a mediační službu.¹⁷⁶ Poté kontaktuje probační úředník odsouzeného za účelem výběru poskytovatele a dojednání podmínek výkonu. Dle informací z trestního spisu probační úředník sám vybere několik vhodných poskytovatelů z katalogu poskytovatelů, které odsouzenému nabídne. Při výběru dbá probační pracovník

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013

¹⁷⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 314a

¹⁷⁵ Zákon č. 152/1995 Sb. ze dne 29. června 1995, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 336

na potřebu prací v obvodu, ve kterém má odsouzený bydliště, dále na to, aby místo výkonu bylo co nejbližší bydlišti odsouzeného, aby mu bylo dostupné. Pokud dojde k situaci, že by měl být výkon trestu nařízen mimo obvod, kde odsouzený bydlí, je nutné opatřit písemný souhlas odsouzeného s výkonem a zajistit součinnost středisek probační a mediační služby. Ve většině případů dochází k postoupení spisu na místně příslušné středisko probační a mediační služby.¹⁷⁷

Probační pracovník také informuje poskytovatele o osobě odsouzeného, výměře jeho trestu a důležitých okolnostech pro výkon. Poté, co se probační úředník s odsouzeným dohodnou na vykonávání trestu u vhodného poskytovatele, vyzve probační úředník odsouzeného, aby se sám nahlásil poskytovateli, čímž odsouzený alespoň částečně prokazuje motivaci trest vykonat a probační úředník zašle soudu návrh na nařízení výkonu obecně prospěšných prací. O nařízení výkonu trestu rozhoduje okresní soud, který rozhodoval o vině a trestu v prvním stupni. Okresní soud, jemuž zasílá probační pracovník návrh na rozhodnutí o druhu a místě výkonu trestu rozhodne usnesením o tomto návrhu, čímž dojde k nařízení výkonu trestu u konkrétního poskytovatele.

Usnesení o nařízení výkonu trestu obsahuje poučení odsouzeného, že je povinen se do 14 dní ode dne doručení tohoto usnesení dostavit na středisko probační a mediační služby v obvodu, v němž má být trest vykonán. Na středisku probační a mediační služby odsouzený s probačním úředníkem projedná podmínky výkonu trestu a sdělí mu den, kdy je povinen se nahlásit u poskytovatele a započít tak s výkonem trestu. Poučení v usnesení také musí odsouzeného informovat o následcích nesplnění uložených povinností, následkem může být například přeměna trestu nebo rovněž pořádková pokuta.¹⁷⁸

Pravomocné usnesení o nařízení výkonu trestu je soudem zasláno na příslušné středisko probační a mediační služby současně se zasláním opatření, ve kterém pověřuje probačního úředníka kontrolou výkonu trestu.^{179,180} Vedle zaslání opisu nařízení výkonu trestu na probační a mediační službu, zašle soud takový opis i poskytovateli obecně prospěšných prací. Po setkání odsouzeného s probačním úředníkem vypracovává zmíněný harmonogram prací,

¹⁷⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 336

¹⁷⁸ ŠKVAJN, Petr. § 336. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

¹⁷⁹ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

¹⁸⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 336

závislý na časových možnostech poskytovatele i odsouzeného. Průběh výkonu trestu má soud možnost sledovat na webovém katalogu poskytovatelů obecně prospěšných prací, do kterého probační a mediační služba pravidelně doplňuje informace. Běžnou praxí soudů je však stále zaslání písemného dotazu o sdělení průběhu výkonu trestu na probační a mediační službu. V případě, že ve věci dojde k nějaké změně, jakou může být: prodloužení doby pro vykonání trestu s uložením přiměřených omezení nebo povinností; uložení výchovných opatření; přeměně trestu v trest odnětí svobody, peněžitý trest nebo trest domácího vězení; nebo upuštění od výkonu trestu, informuje soud probační a mediační službu. O upuštění od výkonu, o přeměně trestu a popřípadě o datu vykonání trestu je soud rovněž povinen informovat Rejstřík trestů. Ve výjimečných případech, kdy dojde k uložení nebo přerušení výkonu trestu v souvislosti s rozhodnutím ministerstva vnitra, doručí soud opis i tomuto ministerstvu.¹⁸¹

4.4 Vztah probační a mediační služby k orgánům činným v trestním řízení

Trestní zákoník a trestní řád kladou důraz na součinnost orgánů činných v trestním řízení a probační a mediační služby nejen před nařízením a při výkonu trestu, ale dokonce i před zahájením trestního stíhání. Probační a mediační služba se v rámci své činnosti dostává do kontaktu s orgány činnými v trestním řízení. Nejvýznamnější spolupráce, která je také nejobširněji upravena zákonem, je spolupráce PMS a soudu. Spolupůsobení probačních úředníků se soudem je asi nejběžnější forma součinnosti, kterou probační a mediační služba poskytuje. Jde obzvláště o situace již zmíněné: zajištění stanoviska pachatele k uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem, zprávy probačního pracovníka o průběhu výkonu trestu a oznamovací povinnost probačního pracovníka vůči soudu o okolnostech uvedených v § 337 TR. Součinnost soudců a probační a mediační služby je ze strany soudů hodnocena velmi pozitivně nejen při výkonu alternativních trestů, ale také při jejich ukládání.¹⁸²

Dalším orgánem činným v trestním řízení je policejní orgán.¹⁸³ Spolupráce s policejním orgánem není standardní při běžném výkonu trestu obecně prospěšných prací. S jistou spoluprací probačního úředníka s policejním orgánem

¹⁸¹ Ministerstvo spravedlnosti: Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, č. 1/2002 SIS

¹⁸² SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2014.

¹⁸³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 12

se setkáváme výrazněji u jiných druhů trestů, například při výkonu trestu zákazu vstupu na kulturní a jiné společenské akce, kdy probační úředník uloží odsouzenému povinnost dostavit se k útvaru Policie České republiky.

Kontakt probačních úředníků se státním zástupcem již není tak četný jako u shora uvedených orgánů činných v trestním řízení. Probační úředník může pověřit probační a mediační službu k získání stanoviska pachatele k uložení alternativního trestu.¹⁸⁴ Dále je také povinen informovat probačního úředníka o zahájení trestního stíhání mladistvého, jak je zmíněno výše.

4.5 Role poskytovatele obecně prospěšných prací

K evidenci poskytovatelů obecně prospěšných prací slouží katalog poskytovatelů obecně prospěšných prací. Aby mohl být poskytovatel do katalogu zařazen, musí požádat o provádění obecně prospěšných prací a splnit určité podmínky.¹⁸⁵ V požadavku je nutné uvést informace, které se týkají výkonu práce, zejména o jaký druh činnosti jde, zda může být vykonávána celoročně nebo jestli jde o sezónní činnost, specifické požadavky poskytovatele, které mohou souviset s výkonem práce nebo také s trestní činností odsouzeného. Požadavek vede v evidenci příslušná pobočka probační a mediační služby, která je odpovědná za aktuální znění katalogu. Na aktuální potřebu prací u poskytovatele se dotazuje rovněž probační úředník a je to jeden z mnoha faktorů, na základě kterých je odsouzený přiřazen k určitému poskytovateli.¹⁸⁶ Poskytovatel obecně prospěšných prací je povinen nahlásit probačnímu úředníkovi veškeré podstatné změny požadavků. O požadavcích poskytovatelů informuje probační úředník soud na jeho žádost.¹⁸⁷ Probační a mediační služba vede evidenci poskytovatelů, kde jsou rovněž uvedeny jednotlivé požadavky poskytovatelů obecně prospěšných prací.¹⁸⁸

V případě, kdy je usnesením soudu nařízen výkon trestu konkrétního odsouzeného u konkrétního poskytovatele, probační úředník vytvoří harmonogram prací, dle kterého se má řídit výkon trestu odsouzeného.

¹⁸⁴ SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014.

¹⁸⁵ ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015.

¹⁸⁶ tamtéž

¹⁸⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 338

¹⁸⁸ ŠKVAIN, Petr. § 336. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře.

4.6 Započítání vazby do uloženého trestu

Otázkou významnou jednak pro ukládání, ale zejména pro výkon trestu obecně prospěšných prací, je taktéž otázka započtení vazby na výkon trestu obecně prospěšných prací. Započtení vazby je upraveno v § 92 TrZ¹⁸⁹ a v § 334 TR¹⁹⁰. Ač se zákonná úprava primárně počítá se započtením vazby na tresty, při nichž dochází k omezení svobody odsouzeného, není vyloučeno jeho započtení na jiné druhy trestů, pokud je to vzhledem k jejich povaze možné.¹⁹¹ Nejvyšší soud se ve své rozhodovací praxi přiklonil k názoru, že i v případě uložení trestu obecně prospěšných prací se doba strávená ve vazbě započte do daného trestu při nařízení výkonu trestu.¹⁹² Při započítání vazby na trest obecně prospěšných prací Nejvyšší soud užil poměru, který se užije na přeměnu trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody. Ač v době rozhodování Nejvyššího soudu byla platná jiná právní úprava, dle které se přepočtl jeden den ve vazbě jako dvě hodiny obecně prospěšných prací, v současné době se jeden den trvání vazby přemění na jednu hodinu obecně prospěšných prací dle podmínek přeměny trestu obecně prospěšných prací v odnětí svobody uvedených v § 65 odst. 2 TrZ.¹⁹³ V případě, že není možné započíst vazbu na určitý druh trestu, výměru trestu soud uváží vzhledem k trvání dosavadnímu vazby.¹⁹⁴ Vzhledem k tomuto můžeme dojít k závěru, že zpravidla soud započítává vazbu při nařízení výkonu uloženého trestu a tudíž by doba strávená ve vazbě neměla ovlivnit druh a výměru uloženého trestu. O započtení vazby rozhodne usnesením předseda senátu, v případě, že bylo rozhodnuto trestním příkazem, vydá usnesení samosoudce, který ve věci rozhodoval.¹⁹⁵

4.7 Odklad, přerušení výkonu trestu a upuštění od něj

Výkon trestu obecně prospěšných prací může odložit předseda senátu, v případě uložení trestním příkazem taktéž samosoudce, pokud se zdravotní stav odsouzeného prokazatelně zhoršil a v důsledku toho nemůže vykonat uložený trest. Zhoršení zdravotního stavu dokládá odsouzený prostřednictvím lékařských

¹⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, §92

¹⁹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334

¹⁹¹ ŠKVAJN, Petr. § 334. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 4 Tz 33/2007

¹⁹³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, §65

¹⁹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, §92

¹⁹⁵ ŠKVAJN, Petr. § 334. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

zpráv, nebo si se souhlasem odsouzeného tyto zprávy soud vyžádá.¹⁹⁶ Zákon již neřeší, jaká výměra trestu byla odsouzenému uložena nebo na jakou dobu je nutné výkon trestu odložit nebo přerušit. V případě odložení nebo přerušení musí jít o dočasnou zdravotní nezpůsobilost.¹⁹⁷ Zvláštní úprava se týká žen těhotných a žen krátce po porodu novorozence, výkon trestu se ze zákona odkládá na dobu jednoho roku po porodu dítěte. V případě, že nedojde k porodu živého dítěte nebo žena nepečuje o dítě řádně, mělo by dojít k odvolání odložení výkonu trestu. Co se týče této právní úpravy, odložení výkonu trestu se vztahuje i na případ, kdy žena porodí mrtvé dítě.¹⁹⁸ Dle mého názoru je zde prostor pro určité úpravy ustanovení zákona, například z důvodu porodní rekonvalescence stanovit pro tento případ lhůtu šest týdnů, po kterou zůstane výkon trestu odložen i pro ženu porodivší mrtvé dítě. Na dobu tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí, kterým byl trest uložen, může soud odložit výkon trestu a to z důvodů jiných, než jsou důvody zdravotní, například může jít o důvody rodinné.¹⁹⁹ O odložení na tři měsíce může být soudem rozhodnuto i opakovaně, avšak opět po dobu nejvíce tří měsíců.²⁰⁰ Pokud nesetrvávají důvody odložení výkonu trestu, soud odložení odvolá. O odvolání rozhoduje předseda senátu nebo samosoudce v případě, že k uložení trestu došlo trestním příkazem. Do lhůty jednoho roku stanovené pro výkon trestu obecně prospěšných prací, se nezapočte doba, po kterou došlo k odložení nebo přerušení trestu.²⁰¹

Od výkonu trestu může předseda senátu nebo samosoudce, který jej nařídil, upustit. Je možné upustit, pokud odsouzený v důsledku zdravotního stavu nemůže dlouhodobě vykonávat tento druh trestu.²⁰²

4.8 Místní příslušnost soudu

Judikatura se dále zabývá otázkou, jaký okresní soud je místně příslušný ve věci rozhodnutí o žádost odsouzeného o změně místa výkonu trestu z důvodu změny bydliště odsouzeného. Nejvyšší soud dle § 315 v souladu s § 335 a § 336 TŘ dovodil, že o žádosti má rozhodovat soud, který odsouzenému trest obecně prospěšných prací uložil a následně postupuje zaslání opisu trestního spisu soudu,

¹⁹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 339

¹⁹⁷ ŠKVAJN, Petr. § 334. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

¹⁹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 339

¹⁹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 339

²⁰⁰ ŠKVAJN, Petr. § 334. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

²⁰¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 339

²⁰² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 340a

v jehož obvodu má odsouzený bydliště a má zde trest vykonat. Nejvyšší soud vyslovil svůj názor, že pravomocné a vykonatelné rozhodnutí soudu prvního stupně o uložení trestu lze změnit v rámci odvolacího řízení, ale nelze změnit rozhodnutím jiného soudu stejného stupně.²⁰³

V roce 2007 se Nejvyšší soud zabývá otázkou místní příslušnosti soudu, který rozhoduje o přeměně trestu u mladistvých. Jelikož zákon o ZSM neobsahuje speciální úpravu, užije se úprava TŘ. Místní příslušnost soudu pro mládež je dána příslušností soudu, který rozhoduje o uložení trestního opatření, stejně jako je tomu tak u přeměny trestu obecně prospěšných prací.²⁰⁴

Problematika příslušnosti soudu, který rozhoduje o nařízení výkonu trestu, se po vydání novely z roku 2009 řešila hned v několika případech a Nejvyšší soud se k ní opakovaně vyjadřoval. I pokud o nařízení výkonu trestu rozhodl dle předchozí právní úpravy soud, který neuložit trest a v jehož obvodu měl odsouzený trest vykonat, od účinnosti nové právní úpravy, tedy od 1. 1. 2010, je příslušný k rozhodování o trestu soud, který trest v prvním stupni uložil.^{205,206}

4.9 Přeměna trestu

V některých zákonem stanovených případech jako je skutečnost, že pachatel od doby odsouzení do doby výkonu trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, poruší sjednané podmínky, aniž by měl závažný důvod, jinak maří výkon trestu nebo zaviněně nevykonává uložený trest ve stanovené době, může být tento trest přeměněn i v době určené pro výkon trestu a to v trest domácího vězení, peněžitý trest nebo trest odnětí svobody.²⁰⁷

Rozšíření možnosti přeměny trestu obecně prospěšných prací na trest domácího vězení přinesla novela trestního zákoníku z roku 2011²⁰⁸ a rozšíření možnosti přeměny na peněžitý trest novela z roku 2012.²⁰⁹

Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení je možná při splnění podmínek nutných pro uložení trestu domácího vězení, jimiž jsou:

1) trest je ukládán za přečin – tato podmínka je v případě přeměny z trestu obecně

²⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 11 Td 16/2009

²⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 8 Td 32/2007

²⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2010, sp. zn. 11 Td 11/2010

²⁰⁶ FRYŠTÁK, Marek. POLIŠENSKÁ, Petra a kol. Aktuální judikatura k trestnímu řízení. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

²⁰⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 65 odst. 2

²⁰⁸ Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, Čl. I

²⁰⁹ Zákon č. 390/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

prospěšných prací vždy splněna, protože obecně prospěšné práce lze rovněž uložit jen za přečin; 2) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu a to případně i vedle jiného trestu a 3) pachatel dá písemný slib, že se bude zdržovat v místě svého obydlí na určené adrese a bude poskytovat součinnost při výkonu kontroly. Přeměna trestu probíhá v poměru nevykonané jedné hodiny obecně prospěšných prací ku jednomu dni odnětí svobody, což znamená, že každá byť započatá avšak nedokončená hodina trestu obecně prospěšných prací se přemění jako jeden den trestu domácího vězení.²¹⁰

Trest obecně prospěšných prací dále může být přeměněn v trest peněžitý s tím, že pro případ nevykonání peněžitého trestu se ukládá náhradní trest odnětí svobody. Náhradní trest odnětí svobody nesmí být přísnější než trest, který pachateli může být uložen v rámci přeměny z trestu obecně prospěšných prací přímo na trest odnětí svobody.

Přeměna trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody se řídí pravidlem, že každá nevykonaná hodina trestu obecně prospěšných prací, která mohla být započata, ale není řádně vykonána, se přemění jako jeden den trestu odnětí svobody. Při přeměně trestu v trest odnětí svobody soud současně rozhoduje o způsobu výkonu trestu.²¹¹

Ve výjimečných případech může soud se zřetelem na okolnosti případu a osobu pachatele místo přeměny trestu ponechat v platnosti uložený trest obecně prospěšných prací a dokonce prodloužit dobu stanovenou pro výkon o 6 měsíců a i pokud pachatel zavdává příčinu k přeměně trestu. Soud při ponechání druhu trestu v platnosti nebo prodloužení doby výkonu stanoví nad odsouzeným dohled po dobu výkonu trestu, stanoví odsouzenému na dobu výkonu přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 trestního zákoníku, stanoví odsouzenému ve věku blízkému mladistvým na dobu výkonu trestu některé výchovné opatření uvedené v § 63 odst. 3 trestního zákoníku.

Po vykonání trestu obecně prospěšných prací v plném rozsahu se na odsouzeného hledí jako kdyby odsouzen nebyl, stejně jako pokud bylo od výkonu trestu nebo výkonu zbytku trestu pravomocně upuštěno.²¹²

²¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 65 odst. 2 písm. a)

²¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 65 odst. 2 písm. c)

²¹² Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 65 odst. 4

4.9.1 Judikatura Nejvyššího soudu k přeměně trestu

Nejvyšší soud se také zabýval problematikou přeměny trestu obecně prospěšných prací a zároveň uložením trestů přesahující maximální uloženou výměru již za platnosti starší právní úpravy. Soudem prvního stupně došlo k uložení obecně prospěšných prací odsouzeného v maximální výměře. V důsledku nevykonání byl tento trest přeměněn dle právní úpravy platné v daném období na 200 dní trestu odnětí svobody. Za další trestnou činnost byl odsouzený odsouzen trestu obecně prospěšných prací opět ve výměře 400 hodin. Uložení takového trestu došlo k porušení zákona, neboť trest, který je odsouzenému uložen za trestný čin spáchaný před vykonáním dříve uloženého trestu, nesmí společně s nevykonanou částí staršího trestu přesahovat maximální hranici, tedy hranici 400 hodin. Jelikož byl trest obecně prospěšných prací uložen dvakrát ve výši 400 hodin, přesáhl nejvyšší možnou hranici pro uložení tohoto druhu trestu. Roli při ukládání druhého trestu obecně prospěšných prací nehraje ani fakt, že v době ukládání byl již původní trest obecně prospěšných prací pravomocně přeměněn v trest odnětí svobody.²¹³

Co se týče tohoto rozhodnutí, nová právní úprava, kterou přináší TrZ, již reflektuje podobný stav a přesně vymezuje, že trest obecně prospěšných prací nemůže být uložen, jestliže k němu byl pachatel v posledních třech letech již odsouzen a trest nevykonal.

Další rozhodnutí Nejvyššího soudu se opět zabývá výměrou uloženého trestu, tentokrát u trestného činu, u něhož horní hranice nepřevyšuje trestní sazbu trestu odnětí svobody šest měsíců. Nejvyšší soud došel k závěru, že není možné uložit trest obecně prospěšných prací v takové výměře, že po přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody, bude výměra přeměněného trestu přesahovat nejvyšší možnou hranici trestu odnětí svobody stanovenou zákonem.²¹⁴

Další rozhodnutí Nejvyššího soudu se zabývá případem, kdy prvostupňový soud přeměnil trest obecně prospěšných prací v jednoroční lhůtě, bez dostatečných podkladů, které by svědčily o tom, že odsouzený nevedl řádný život nebo nevykonal uložený trest. Proti usnesení soudu prvního stupně podal odsouzený stížnost, ve které namítal, že většinu trestu již vykonal. Odvolací soud nepřihlédl k namítané skutečnosti a neprověřil skutkový stav. Nejvyšší soud spatřil nezákonnost jak v rozhodnutí soudu prvního stupně, který nedostatečně

²¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2002, sp. zn. 5 Tz 3/2002

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007

zjistil stav věci, ale také v rozhodnutí dovolacího soudu, který rovněž rozhodl, aniž by měl k dispozici podklady pro rozhodnutí, ale rovněž nedostatečně se vypořádal s námitkou stěžovatele.²¹⁵ Závěrem z tohoto rozhodnutí je, že aby došlo k přeměně trestu v jednoroční lhůtě, musí být prokázáno, že odsouzený nevedl řádný život. Žádoucí je obstatat opis rejstříku trestů, který dokládá, zda se odsouzený dopustil další trestné činnosti, dále aktuální zprávy probační a mediační služby, zpráva poskytovatele obecně prospěšných prací a zprávy o chování odsouzeného z obecního úřadu jeho bydliště.

Na zmíněné rozhodnutí navazuje další případ řešený Nejvyšším soudem, ve kterém soud prvního stupně přeměnil trest obecně prospěšných prací jednak z důvodu zaviněného nevykonávání trestu v plné výši a jednak z důvodu nevedení řádného života. Nezákonosti, které se soud prvního stupně dopustil, je, že trest obecně prospěšných prací uložený ve výměře 300 hodin přeměnil na 150 dní trestu odnětí svobody, ač bylo soudu známo, že odsouzený část trestu ve výši 224 hodin vykonal. Důvodem pro přeměnu trestu v plné výši byla dle rozhodnutí prvního stupně skutečnost, že odsouzený v době pro výkon trestu nevedl řádný život a opětovně se dopustil trestné činnosti. Načež Nejvyšší soud zdůraznil povinnost soudu prvního stupně zjišťovat v průběhu výkonu trestu, v jakém rozsahu k jakému dni odsouzený trest již vykonal. Oba důvody přeměny zhodnotil Nejvyšší soud jako opodstatněné. V čem ale Nejvyšší soud spatřuje nezákonnost je nezohlednění vykonaných hodin obecně prospěšných prací ve výši 224. V rámci rozhodnutí Nejvyšší soud nad rámec vykládá jednotlivá ustanovení. Zda odsouzený vede řádný život, má soud posuzovat od okamžiku pravomocného odsouzení až do okamžiku, kdy vykoná svůj trest. Dále Nejvyšší soud zdůrazňuje, že výběr práce v rámci výkonu trestu obecně prospěšné práce nezávisí na výběru odsouzeného, ale je nařízen soudem, tudíž v žádném případě nemůže být přihlíženo k tvrzení odsouzeného, že část obecně prospěšných prací vykonal mimo místo soudem určené.²¹⁶

Nejvyšším soudem bylo dále rozhodnuto, že pokud by u odsouzeného byly splněny podmínky pro upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku, avšak odsouzený zaviněl příčinu k přeměně trestu tím, že nevedl řádný život, je žádoucí tento trest nebo nevykonaný zbytek trestu přeměnit. Dále pokud trest obecně prospěšných prací nebyl v plném rozsahu vykonán, popřípadě

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2003, sp. zn. 4 Tz 6/2003

²¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003

nebylo rozhodnuto o upuštění od výkonu tohoto trestu, trest odsouzeného není zahlazen. Není možné při dalším rozhodování o vině a trestu za jinou trestnou činnost u téhož odsouzeného užít fikci neodsouzení.²¹⁷

Fikce neodsouzení se použije, i pokud odsouzený vykonal zbývající část obecně prospěšných prací až poté, co bylo rozhodnuto o přeměně části trestu na trest odnětí svobody. Nejvyšší soud v tomto případě došel k požití analogie s § 38 odst. 2 TZ, kdy odsouzený obecně prospěšné práce, ačkoliv byly již přeměněné na trest odnětí svobody, vykonal v celém zbývajícím rozsahu před nástupem do trestu odnětí svobody. Obecně prospěšné práce takto vykonané se započítají na výkon trestu odnětí svobody. Nejvyšší soud uvádí, že dodatečným výkonem odsouzený zamezil výkonu trestu odnětí svobody, tudíž v důsledku započtení nemohl do výkonu trestu odnětí svobody nastoupit a vztahují se na něj ustanovení týkající se obecně prospěšných prací, tedy i zahlazení odsouzení.²¹⁸

V souvislosti s přeměnou trestu obecně prospěšných prací bylo také Nejvyšším soudem rozhodnuto, že proti usnesení, kterým se trest přeměňuje, nelze podat dovolání, neboť se nejedná o rozhodnutí ve věci samé a i přestože toto usnesení navazuje na rozhodnutí o vině a trestu, které je rozhodnutím ve věci samé, nelze použít analogie a dovodit, že by spadalo do taxativního výčtu rozhodnutí uvedeného v § 265a odst. 2 písm. a) až h) TŘ.²¹⁹

Procesní otázku, kterou řešil Nejvyšší soud při přeměně trestu obecně prospěšných prací na nepodmíněný trest odnětí svobody, je otázka přítomnosti odsouzeného na veřejném jednání. Nejvyšší soud rozlišil, že pokud je osoba o veřejném zasedání pouze vyrozuměna, není konání zasedání vázáno na její účast. V případě, že je odsouzený řádně předvolán, dává soudce najevo, že osobní přítomnost odsouzeného je v této věci nezbytná. Po nedostavení se odsouzeného k veřejnému jednání bez omluvy, může soud využít dalších opatření, například předvedení. Nerozhodne-li soud při přítomnosti odsouzeného usnesením, že zasedání lze provést bez přítomnosti odsouzeného, nelze veřejné zasedání konat.²²⁰

4.10 Zahlazení trestu

O otázce zahlazení trestu rozhodoval v roce 2012 Nejvyšší soud. Ačkoliv odsouzený vykonal jemu uložený trest obecně prospěšných prací, soud

²¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007

²¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2010, sp. zn. 8 Tdo 1430/2009

²¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 5 Tdo 1312/2007

²²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010

rozhodující o dalším trestném činu již odsouzeného užil ustanovení týkající se speciální recidivy, kdy uvedl, že odsouzený byl za trestný čin v předchozích třech letech odsouzen. Nejvyšší soud se k věci postavil následujícím způsobem. Uvedl, že ačkoliv je pro odsouzení zásadní právní moc rozhodnutí, pro potrestání je zásadní okamžik výkonu trestu. Jelikož odsouzený vykonal trest obecně prospěšných prací, dle § 65 odst. 5 TrZ se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen. Dále Nejvyšší soud konstatoval, že nepřihlédnutím k tomu, že trest byl zahlazen, dochází k porušení zákona.²²¹

²²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 8 Tz 41/2012

5 Komparace trestu obecně prospěšných prací se zahraniční právní úpravou

V souvislosti s tím, že v do české právní úpravy byl zanesen trest obecně prospěšných prací v roce 1996, mnoho z evropských zemí již tento druh trestu mělo zakotveno. Ouřeníková uvádí, že jde o Anglie a Wales, Portugalsko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Francie, Skotsko a Irsko. Některým z těchto zemí bych se v této kapitole chtěla věnovat. Podle mého názoru je však vhodné se nejprve věnovat srovnání s právní úpravou, která je té naší nejbližší, tedy se slovenskou.²²²

5.1 Slovensko

Slovenská právní úprava zahrnuje ve své škále druhu trestů obdobu obecně prospěšných prací, s názvem povinné práce. Na rozdíl od tuzemské právní úpravy, kdy je tento trest užíván již několik desítek let, na Slovensku byl zaveden při rekodifikaci až roku 2006, zákonem č. 300/2005 Z. z (dále jen „trestný zákon“). Při rekodifikaci byla vydána také procesní úprava tohoto trestu, v zákoně č. 528/2005 Z. z., o výkonu trestu povinej práce.

Povinné práce lze uložit za přečiny, jejichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let. Přečiny jsou dle slovenského trestního zákona takové nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. Na rozdíl od slovenské, česká právní úprava v okruhu trestných činů, za které je možné trest uložit, obsahuje též závažnější nedbalostní trestné činy, u kterých horní hranice trestní sazby převyšuje výměru pěti let.

V české právní úpravě je soud před uložením trestu povinen přihlédnout ke stanovisku pachatele, jeho zdravotnímu stavu a možnosti uložení trestu. Oproti tomuto je slovenská úprava přísnější, jelikož není možné povinné práce uložit bez souhlasu pachatele. Zdravotní stav pachatele hraje ve slovenské úpravě taktéž zásadní roli. Trest nelze uložit, pokud je pachatel dlouhodobě práceneschopný nebo invalidní.²²³ Co přináší slovenská hmotněprávní úprava oproti české je také možnost upuštění od trestu, pokud se pachatel v průběhu výkonu trestu stane dlouhodobě práceneschopným nebo invalidním, dále pak

²²² OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, VAN KALMTHOUT, Anton M.. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy. 1997, č. 12, s. 620 - 626

²²³ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, § 55 odst. 2

i z jiného důvodu. Možnost upuštění od trestu je v českém právu také upravena, avšak v rámci procesního práva, v § 304 odst. 1 trestního řádu.^{224,225}

Trest povinné práce je neslučitelný s trestem odnětí svobody dle § 34 odst. 7 trestného zákona a to ani s trestem odnětí svobody podmíněně odloženým, stejně jako v české úpravě. Rozdílným je ale ustanovení slovenské úpravy, které dovoluje současné uložení povinných prací s domácím vězením. Při uložení obecně prospěšných prací trestním příkazem bez předchozího nařízeného jednání, je nutné opatřit zprávu pachatele dle § 64 trestního zákoníku. Dle shora uvedeného soud zjišťuje stanovisko s pomocí Probačního a mediačního pracovníka. Ve slovenské úpravě zák. č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, (dále jen „trestný poriadok“) je zpráva Probačního úředníka nahrazena souhlasem pachatele.

Povinné práce lze uložit ve výměře 40 až 300 hodin,²²⁶ přičemž u mladistvých smí horní hranice dosáhnout maximálně poloviny horní hranice trestu, tedy 150 hodin. Slovenská úprava dále přináší institut zvýšení a mimořádného snížení trestu, které se týká všech druhů trestů, na rozdíl od české právní úpravy, kde zvýšení a snížení trestu lze použít jen u trestu odnětí svobody. Při snížení trestu na základě polehčujících okolností je možné snížit horní hranici výměry trestu, tedy uložit povinné práce ve výměře 40 až 213 hodin, naopak v případě přitěžujících okolností se dolní hranice výměry trestu zvyšuje, ukládá se tedy ve výměře 127 až 300 hodin. Dále slovenská úprava přináší v § 39 trestného zákona možnost odchýlit se od zákonného rámce a uložit trest ve výměře nižší, než 40 hodin.

Obdobné jsou právní úpravy, týkající se výkonu trestu obecně prospěšných prací. Pachatel je povinen vykonat je do jednoho roku ode dne, kdy mu bylo pravomocným rozhodnutím soudu jejich vykonání uloženo. Zpřísnující podmínku přináší slovenská právní úprava v zákoně o výkonu povinné práce, kdy ukládá pachateli vykonat za jeden kalendářní měsíc nejméně 20 hodin povinných prací. K přeměně povinných prací na trest odnětí svobody může dojít v případě, že odsouzený po dobu výkonu trestu nevede řádný život, že vlastním zaviněním nevykonal stanovený rozsah trestu nebo porušil uložené povinnosti. Dvě hodiny

²²⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 303.

²²⁵ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok

²²⁶ Zákona č. 300/2005Zb., trestný zákon, § 54

nevykonaného trestu se přeměňují na 1 den trestu odnětí svobody. V porovnání s českou úpravou jde o úpravu velmi mírnou.²²⁷

5.2 Anglie a Wales

Obecně prospěšné práce neboli „*Community service*“ zavedl roku 1972 anglický zákon o trestním soudnictví, *criminal justice act*, jako samostatnou sankci. Zprvu se uložení tohoto druhu trestu aplikovalo zejména v řízení proti mladistvým pachatelům, avšak postupem času došlo k rozšíření i pro zletilé.²²⁸

Obecně prospěšné práce jsou v současnosti upraveny v čl. 177 zákonem o trestním soudnictví.²²⁹ Podmínky uložení trestu obecně prospěšných prací jsou následující: trest obecně prospěšných prací může být uložen za trestný čin, za nějž je možné uložit trest odnětí svobody. Některé je totiž možno potrestat pouze uložení pokuty. Nejsou zde žádné zákonné požadavky na související s druhem trestného činu nebo s trestním rejstříkem odsouzeného. Pro některé požadavky spojené s obecně prospěšným pracemi je vyžadován pachatelův souhlas, jde o psychiatrickou léčbu a léčení drogové a alkoholové závislosti. V Anglii a Walesu mají 12 typů požadavků spojených s výkonem obecně prospěšných prací, které soud ukládá dle závažnosti a účelu odsouzení, mohou jimi být například požadavek na zákaz vycházení na 2 až 12 hodin denně až na 6 měsíců, stanovení dohledu probačního úředníka nebo již zmíněné alkoholové či drogové léčení. Trest obecně prospěšných prací může být ukládán samostatně nebo vedle jiného trestu, ale stejně jako v naší úpravě ho nelze uložit spolu s trestem odnětí svobody. Instituce zodpovědná za dohled nad výkonem je tzv. *The National Offender Management Service*, která je zřízena ministerstvem spravedlnosti.²³⁰

5.3 Švýcarsko

Švýcarská právní úprava přináší trest všeobecně prospěšné práce. Tento trest může být nařízen soudem za souhlasu pachatele v maximální výměře 720 hodin, místo trestu odnětí svobody v trvání kratším než 6 měsíců nebo peněžitého trestu v maximální výměře 180 sazeb. Oproti české úpravě se liší na prvopočátku proces ukládání trestů. Ačkoliv v české právní úpravě je soud limitován horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody za spáchaný trestný čin, ve Švýcarsku

²²⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. s. 306.

²²⁸ SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy. 1996, č. 4, s. 151 – 156.

²²⁹ Zákon o trestním řízení soudním z 20. listopadu 2003, *Criminal Justice Act 2003*

²³⁰ FLORE, Daniel a kol. *Probation measures and alternatives sanctions in the European Union*. Portland: Intersentia. 2012.

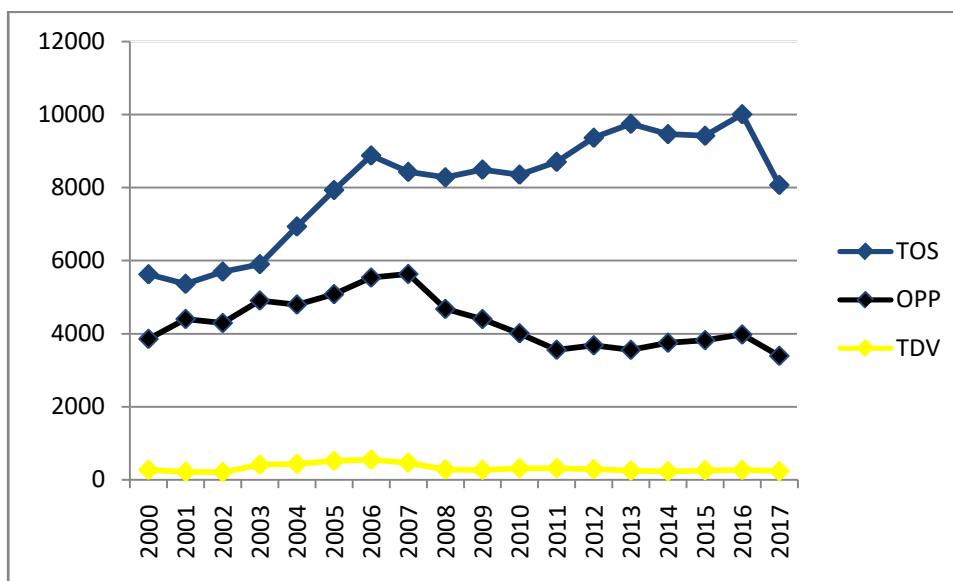
soud rozhodne o výměře trestu odnětí svobody a na základě této výměry pak může připadat nařízení jiného trestu. Vedle trestu odnětí svobody se také může nařídit trest veřejně prospěšných prací z uloženého peněžitého trestu dle jeho výměry. Ve Švýcarsku je nařízení vázáno výlučně na pachatelův souhlas, kdežto v české úpravě se jedná pouze o zjištění stanoviska pachatele, možnostech výkonu a zdravotního stavu. Pozornost si zaslouží také výměra tohoto trestu. Ač je v České republice stanovena výměra 50 – 300 hodin, Švýcarsko disponuje diametrálně odlišnou úpravou. I přestože není stanovena dolní hranice možné výměry, horní hranice činí více než dvojnásobek možné horní hranice v naší právní úpravě.

Instituce, ve kterých je možné trest vykonat, nejsou ve Švýcarsku tak rozsáhle popsány jako v naší právní úpravě, ale vystihují obdobný charakter svým přínosem pro společnost. Co je v obou úpravách zdůrazněno, je bezplatnost vykonávané práce.²³¹ Na výkon je stanovena oproti české úpravě lhůta dvojnásobná, tedy dvouletá. Švýcarský zákoník také upravuje otázku přeměny trestu v případě jeho nevykonání. V peněžitý trest a trest odnětí svobody soud přemění veřejně prospěšné práce, pokud po upomenutí odsouzený nesplní své povinnosti a nedodrží podmínky. Zmíněná upomínka v českém právu není vůbec zakotvena. Přepočet přeměny se taktéž liší. Ve Švýcarsku se 4 hodiny veřejně prospěšných prací přemění na jeden den trestu odnětí svobody nebo jednu denní sazbu peněžitého trestu.²³²

²³¹ KRUK, Jiří. První oddíl.: In: KRUK, Jiří. *Švýcarský trestní zákoník stav k 01. 01. 2014. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 37

²³² KRUK, Jiří. První oddíl.: In: KRUK, Jiří. *Švýcarský trestní zákoník stav k 01. 01. 2014. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 37

Graf 5: Počet uložení vybraných trestů ve Švýcarsku

Pramen: Sanktionsvollzug nach Vollzugsart, Entwicklung [online] Bundesamt für Statistik, Strafvollzugsstatistiken Auskunft: 058 463 62 40, crime@bfs.admin.ch © BFS [2016-09-03]. Dostupné na: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/19/03/05/key/vollzug_von_sanktionen/ueberblick.html; ke dni 22. 3.2019

Graf č. 5 vypovídá o počtu vybraných trestů uložených v jednotlivých letech. Je zřejmé, že ve Švýcarsku je trest obecně prospěšných prací zastoupen hojněji než v České republice. V posledních 5 letech se pohybuje mezi 26 a 29 % všech uložených trestů.

Tabulka 3: Počet uložení vybraných trestů ve Švýcarsku

ROK	TOS	OPP	TDV
2000	5627	3857	273
2001	5367	4401	219
2002	5702	4291	212
2003	5905	4906	413
2004	6935	4796	434
2005	7932	5080	515
2006	8877	5533	549
2007	8428	5631	466
2008	8280	4676	284
2009	8491	4399	271
2010	8353	4009	315
2011	8702	3559	318
2012	9362	3681	291
2013	9744	3557	251
2014	9462	3750	233
2015	9417	3822	259
2016	10005	3976	271
2017	8071	3393	235

Pramen: Sanktionsvollzug nach Vollzugsart, Entwicklung [online] Bundesamt für Statistik, Strafvollzugsstatistiken Auskunft: 058 463 62 40, crime@bfs.admin.ch © BFS [2016-09-03]. Dostupné na: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/19/03/05/key/vollzug_von_sanktionen/ueberblick.html; ke dni 22. 3.2019

5.4 Nizozemí

V Nizozemí byl zaveden trest obecně prospěšných prací již v roce 1971, jak bylo shora zmíněno. Poprvé došlo k jeho uložení o dva roky později. V témže roce byla za účelem zkoumání a hodnocení průběhu uložení a výkonu trestu ve Velké Británii vytvořena komise. Po šesti letech zkoumání komise zveřejnila závěrečnou zprávu, jejímž výsledkem bylo doporučení ukládat trest obecně prospěšných prací i přesto, že doposud nebyl upraven zákonem. V letech 1980 - 1989 docházelo k ukládání tohoto trestu stále bez existence zákonné úpravy a pro případ nevykonání trestu bylo nařízeno vykonat trest odnětí svobody. V roce 1989 byl v Nizozemí poprvé upraven trest obecně prospěšných prací zákonem.²³³ Jednou z mnoha výhod, která je v tomto trestu spatřována, je, že je odsouzenému dána možnost pracovat, v důsledku čehož si může uspořádat své poměry, získat zaměstnání a snižuje se u něj hrozba recidivy. Rozdíl mezi ukládáním tohoto trestu v Nizozemí a v České republice je zcela zásadní. U nás je jednou z podmínek získání stanoviska pachatele k uložení trestu. Není rozhodné, jestli má pachatel postoj pozitivní nebo negativní. Pokud soud po zvážení všech okolností případu vyhodnotí, že obecně prospěšné práce jsou vhodným a adekvátním trestem pro pachatele, uloží je i v případě, že pachatel projeví s uložení nesouhlas. Až v případě, že trest není vykonán, dochází k jeho přeměně. V Nizozemí je princip ukládání zcela odlišný. Soud nejprve rozhoduje o trestu odnětí svobody a o jeho trvání. Až poté, co je trest odnětí svobody určen, soud pachateli nabídne, zda chce místo trestu odnětí svobody vykonat trest obecně prospěšných prací. Tento princip vyžaduje aktivní přístup pachatele a hned při uložení také jeho motivaci trest vykonat, což lze považovat za pozitivní. Teoreticky by se při tomto přístupu měla projevit i vysoká vykonatelnost trestu. Soud může obecně prospěšné práce uložit pouze místo trestu odnětí svobody, který byl pachateli uložen v maximální výměře 6 měsíců. Počet hodin obecně prospěšných prací se od naší právní úpravy také odlišuje. Dolní hranice počtu hodin není zákonem určena, avšak z praxe vyplývá, že jde o dolní hranici 20 hodin. Horní hranice uloženého trestu obecně prospěšných prací nesmí přesáhnout 240 hodin. Doba určená pro výkon vyšších výměr trestu, tj. od poloviny maximální výměry a více, je stejně jako v české právní úpravě jeden rok. Rozdíl mezi nizozemskou a českou právní úpravou také spočívá v době určené pro výkon

²³³ Nizozemský trestní zákon a předpisy související. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 199 s. ISBN 80-733-8054-4

trestu nižší výměry, tedy do poloviny maximální možné uložené výměry. Trest nižší výměry musí být vykonán do 6 měsíců ode dne pravomocného uložení.

Jak již bylo naznačeno, podmínkou pro uložení trestu obecně prospěšných prací v Nizozemí, je souhlas pachatele. Soudce v Nizozemí disponuje relativně velkou mírou volnosti při rozhodování. Trest obecně prospěšných prací může uložit za jakýkoliv trestný čin, je omezen pouze horní hranicí trestu odnětí svobody. Další zcela zásadní odlišnost spatřuji v tom, že v Nizozemí je možné, aby trest obecně prospěšných prací uložil státní zástupce. Tento druh řízení je charakteristický tím, že státní zástupce spolupracuje s probačním úředníkem, který předjedná s pachatelem podmínky pro trest obecně prospěšných prací a opatří jeho souhlas s uložením. Státní zástupce nemůže uložit trest obecně prospěšných prací v tak velké výměře jako soud, přesto uložení trestu obecně prospěšných prací státním zástupcem tvoří zhruba 40 % uložených trestů obecně prospěšných prací.

Uložení trestu státním zástupcem není v českém právu vůbec upraveno v souvislosti se zásadou, že o vině a trestu rozhoduje jen soud. Institut, který může zdánlivě připomínat uložení trestu státním zástupcem, je dohoda o vině a trestu. Při dohodě o vině a trestu státní zástupce mimo jiných náležitostí upravených v § 175a TrŘ uvede druh a výměru trestu.²³⁴ Následujícím krokem je však návrh státního zástupce na schválení této dohody soudem. Z uvedeného vyplývá, že státní zástupce hraje určitou roli i při ukládání trestu, avšak definitivně rozhoduje vždy soud.²³⁵

Dle mého názoru by dohoda o vině a trestu mohla být mnohem extenzivněji využívána, zejména u trestných činů, u nichž zákon stanoví horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody do jednoho roku. K tomu, aby tento institut správně fungoval, je třeba zavést několik opatření. Jedním ze zmíněných opatření, které bych navrhla, je přítomnost nejen státního zástupce, obviněného a jeho obhájce a poškozeného, ale také probačního úředníka. Průběh před jednáním si představuji tak, že státní zástupce předá probačnímu úředníkovvi opis části spisového materiálu. Nad to sepíše státní zástupce výzvu, ve které budou označeny tresty, které přichází v úvahu k uložení tomuto konkrétnímu pachateli. Probační úředník kontaktuje obviněného a při osobní schůzce zjistí jeho stanovisko k navrženým trestům. V souvislosti se zjištěním informací potřebných

²³⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 175a

²³⁵ URBÁNEK, Jindřich. *Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice*. Trestněprávní revue. 2003. s. 200 – 204.

pro výběr druhu trestu a jeho výkon, sepíše zprávu, ve které vyhodnotí pozitiva a negativa uložení jednotlivých navržených trestů vzhledem k osobě pachatele, jeho postoje, možnostem a předpokladům pro úspěšný výkon. V případě, že probační úředník nedoporučí uložení určitého druhu trestu, bude to pro státního zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu závazné. Z důvodu ošetření práv a povinností obviněného a zajištění výběru adekvátního trestu, se mi jeví přítomnost probačního úředníka u sjednávání dohody o vině a trestu žádoucí.

Ačkoliv je v Nizozemí zaveden zdá se fungující model, kdy je sám státní zástupce oprávněn rozhodnout o trestu obviněného, je nutno zmínit, že postavení státního zástupce je na rozdíl od postavení státního zástupce v České republice diametrálně odlišné. Urbánek k postavení státního zástupce v Nizozemí uvádí, že je státní zástupce odpovědný za výkon trestu obecně prospěšných prací. V tom: se samozřejmě odráží jeho postavení. Zde můžeme vidět odlišnost koncepce. V České republice nemůžeme říci, že by státní zástupci měli zodpovědnost za výkon nějakého trestu. Stejně jako v naší úpravě je hlavní činností státního zástupce odhalení trestných činů. Zásadní rozdíl tkví v tom, že v Nizozemí je státní zástupce oprávněn rozhodnout, zda bude stíhat trestný čin, kdežto u nás má povinnost každý trestný čin stíhat.²³⁶

5.5 Belgie

Ačkoliv byl trest obecně prospěšných prací zaveden v Belgii pro dospělé pachatele roku 1994, pracovní trest neboli „*work penalty*“ jako ekvivalent trestu obecně prospěšných prací byl v Belgii upraven trestní zákoníkem ze dne 17. dubna 2002 v čl. 37. Místo toho, aby byl pracovní trest ukládán jako alternativní k trestu odnětí svobody, byl pracovní trest postaven jako trest hlavní. Tento druh trest je ukládán za trestné činy s horní hranicí trestu odnětí svobody 5 let.²³⁷

Pracovní trest může být pachateli uložen ve výměře od 20 do 300 hodin. Oproti naší právní úpravě je zde o více než o polovinu nižší nejnižší možná hranice pro uložení. V případě recidivistů je zákonem stanovena výjimka a trest může být uložen ve výměře až 600 hodin. Doba určená pro výkon je v Belgii výrazně nižší, jsou jí pouhé dva měsíce od vydání pravomocného rozhodnutí

²³⁶ URBÁNEK, Jindřich. *Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice*. Trestněprávní revue. 2003, č. 7. s. 200 – 204.

²³⁷ BEYENS, Kristel. *European Journal of Probation*. University of Bucharest . www.ejprob.ro . Vol. 2, No.1, 2010, pp 4 – 21, ISSN: 2006 – 2203. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/264841505_From_'Community_Service'_to_'Autonomous_Work_Penalty'_in_Belgium_What's_in_a_Name

o uložení trestu. Mimo profesní a vzdělávací činnosti je výkon prací bezplatný. Práce se vykonávají jako veřejná služba pro stát, města, provincie, společnosti, regiony a nevýdělečné organizace. Za výkon trestu je odpovědná tvz. „*A Probation Commission*“. Tato komise se určuje dle bydliště odsouzeného. V případě, že odsouzený nevykonává pracovní trest, je předvolán k probační komisi, která se sepíše zprávu o možném užití pokuty nebo testu odnětí svobody.²³⁸

²³⁸FLORE, Daniel a kol. *Probation measures and alternatives sanctions in the European Union*. Portland: Intersentia. 2012.

Závěr

V závěru této diplomové práce bych chtěla shrnout, čím jsem se v této práci zabývala a shrnula určité poznatky, ke kterým jsme došla. Problematiku obecně prospěšných prací jsem shrnula nejprve z historického pohledu, poté rozbořem současné právní úpravy. Dále jsem se věnovala judikatuře vztahující se k danému tématu. Převážnou část práce jsem věnovala ukládání trestu obecně prospěšných prací a výkonu rozhodnutí, kterým byl trest uložen. V rámci ukládání jsem se snažila mapovat i vývoj trendu sankční politiky za pomoci statistických údajů.

V první kapitole se zabývám vývojem právní úpravy v českých zemích. Prostudování historické úpravy podobných institutů považuji za první krok při seznámení se s tématem. Jelikož byl vývoj naší země inspirován mnoha vlivy, i právní úprava je velmi pestrá. Ačkoliv je práce součástí trestu již od pradávna, byla vykonávána spíše jako práce nucená. V diplomové práci objasňuji odlišnost nucené práce a trestu obecně prospěšných prací.

V druhé kapitole jsem se věnovala aktuální právně úpravě trestu obecně prospěšných prací a jeho zakotvení do systému alternativních trestů. Tento systém vznikl vlivem nového nahlížení na trestní právo, kdy vedle retribučního nahlížení, zaměřeného na potrestání pachatele, bylo zavedeno nahlížení restorativní, které se již nezabývá jen potrestáním pachatele, ale také nápravou stavu, který vznikl spácháním trestného činu. Proces nápravy je orientován nejen na osobu pachatele, ale na vztah pachatele a oběti či poškozeného a na další související okolnosti. V rámci této kapitoly vymezuji pojetí v nahlížení na systém trestů a věnuji se také jednotlivým druhům trestů, jejich vzájemnými spojitostmi a návaznostmi na sebe. Důležitou otázkou v praxi je také srovnání jednotlivých trestů z hlediska jejich přísnosti, k čemuž se vyjadřuje i Nejvyšší soud ve své rozhodovací činnosti.

V kapitole třetí jsem se věnovala procesu ukládání. Tato kapitola má pro diplomovou práci dle mého názoru zásadní význam. Pojednávám v ní o zásadách a podmínkách, které musí soud dodržet při ukládání trestu. Uvádím zde rozdíl při ukládání trestu v hlavním líčení rozsudkem a při ukládání trestním příkazem, u čehož je nutné opatřit zprávu probačního úředníka, která vyhodnocuje vhodnost uložení trestu obecně prospěšných prací konkrétnímu obviněnému. Zajímavostí je, že při uložení trestu obecně prospěšných prací po vyžádání zprávy probačního úředníka, která obsahuje kladné stanovisko k danému trestu, se zvyšuje procentní počet dobrovolné vykonatelnosti odsouzených. Za zmínku

v této kapitole stojí také problematika ukládání trestu obecně prospěšných prací v rámci ustanovení o souhrnném, úhrnném či společném trestu, neboť i k výkladu užití těchto ustanovení se Nejvyšší soud vyjadřuje. Zvláštní podkapitola je pak věnována problematice ukládání opatření obecně prospěšných prací mladistvým, ve které zmiňuji odlišnou úpravu obsaženou v Zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. V závěru této kapitoly jsem se za pomoci statistických dat snažila ukázat počet jednotlivých uložených trestů v průběhu posledních deseti let a v souladu s odbornou literaturou zhodnotit, čím je počet jejich ukládání ovlivněn v jednotlivých letech. Významná událost, která zapůsobila na počet uložených trestů, byla novelizace trestního zákona v roce 2001 a řada judikaturních rozhodnutí, pomocí nichž došlo k jednotnému výkladu jednotlivých ustanovení. Další událostí, která výrazně snižuje počet uložených trestů obecně prospěšných prací, je vydání trestního zákoníku. Na první pohled se může zdát, že snížení počtu uložených trestů má spíše negativní charakter, avšak v souvislostech s vykonatelností trestu a přeměnou v trest odnětí svobody, úpravu v trestním zákoníku můžeme označit za přínosnou. Dalším aspektem působícím na počet uložených trestů je amnestie prezidenta republiky. Z části mohlo ke snížení počtu uložených obecně prospěšných prací přimět zavedení nového druhu trestu, domácího vězení a rozvoj elektronického monitoringu, ale to považuji za faktor méně významný. Zásadně se ale projevuje nárůst uloženého peněžitého trestu, což souvisí s aktuální sankční politikou. Snahy o hojně ukládání peněžitého trestu se ale zejména v posledních dvou letech na snížení počtu uloženého trestu obecně prospěšných prací podle mého názoru projevují výrazně.

V kapitole čtvrté se zabývám výkonem rozhodnutí. Snažím se zmapovat nejen postup soudů, které o uložení a nařízení trestu rozhodují, ale značnou pozornost věnuji i probační a mediační službě. Probační a mediační služba se v souvislosti s obecně prospěšnými pracemi zabývá spoluprací s odsouzeným za účelem jeho řádného vykonání. V rámci spolupráce s poskytovateli obecně prospěšných prací vykonává kontrolu nad odsouzeným, napomáhá mu při řešení problémů a vede ho k tomu, aby se začlenil do společnosti, vedl řádný život a neopakoval trestnou činnost. V neposlední řadě je také probační a mediační služba povinna poskytovat součinnost zejména soudům, které v průběhu výkonu informuje o aktuálním stavu a všech podstatných okolnostech. Úkoly úředníků probační a mediační služby nemůžeme označit jako snadné a to z důvodu nespolehlivosti odsouzených, časté neochotě vykonávat uložený trest a dalším

komplikacím spojených s osobou odsouzeného, jakými je často alkoholová nebo drogová závislost. V případě, že se jedná o odsouzeného, který v souvislosti s výše uvedenými nebo jinými vlivy nevykoná uložený trest, mělo by dojít k přeměně trestu obecně prospěšných prací v jiný druh trestu. Otázkou přeměny se v této kapitole také zabývám, zejména ve světle judikatury, která se přeměně věnuje.

V poslední kapitole jsem se snažila porovnat trest obecně prospěšných prací s vybranými zahraničními úpravami. V důsledku tohoto porovnání jsem vyjádřila svůj názor na jednotlivé instituty a v některých případech se mi jeví jako vhodné inspirovat se zahraniční úpravou a zavést určité instituty do české právní úpravy.

Téma trestu obecně prospěšných prací je často zpracované v odborné i neodborné literatuře. Jelikož jde o institut zavedený do našeho práva až v roce 1996, jeho zařazení do systému trestních sankcí je často hodnoceno v odborných člancích. Skutečnost, že do právní úpravy byl tento trest zakotven bez předchozího „vyzkoušení,“ vyvolávala mnoho otázek, jakým způsobem bude jeho výkon probíhat. Myslím si, že z hlediska trestu obecně prospěšných prací máme po několika novelizacích, rekodifikaci trestního práva hmotného a ve světle judikatury po více než dvaceti letech užívání tohoto trestu relativně propracovaný a stabilní systém. Z důvodu poměrně vysokého procenta nevykonaných trestů došlo ke zpřísnění podmínek ukládání tohoto trestu a počet trestů, které musí být pro nevykonání přeměněny, se snižuje. Avšak v důsledku zpřísnění podmínek došlo ke snížení počtu uložených trestů, ačkoliv má tento trest na odsouzené podle mého názoru dobrý vliv a z ekonomického hlediska je tento druh trestu pro společnost výhodný.

Zvolené téma mě velmi zaujalo, ale vzhledem k rozsáhlosti této problematiky jsem do práce nepojala všechny myšlenky, kterým jsem se chtěla věnovat. Úplné zhodnocení všech faktorů, které hrají roli při ukládání a výkonu trestu, bych považovala za náplň práce většího rozsahu, tedy například práce rigorózní. Jelikož je téma obecně prospěšných prací rozsáhlé a s tímto trestem se stále pojí mnoho otázek, je velice obtížné celou problematiku vyjádřit v jedné diplomové práci. Ačkoliv jsem v této práci nepojala některé instituty dopodrobna, snažila jsem vymezit nejdůležitější problematiku práce systematicky a smysluplně.

Resumé

This diploma thesis deals with the issue of community service punishment and its modification in the Czech legal order. The aim of the thesis is to provide a comprehensive view of the whole topic and from the point of view of the historical development of community service, current legislation and solution of practical issues. The thesis is divided into five chapters, in which I deal with the development of legal regulation, the system of alternative punishments, the process of imposition and execution of punishment and the comparison of legal regulations of some foreign states.

Anchoring community service to the system of alternative sanctions is crucial to seeing this punishment. Alternative punishments serve primarily as a substitute for imprisonment. The imposition of alternative penalties does not increase the overcrowded prisons and the financial cost of exercising these penalties is lower than that of imprisonment. For a convicted person, the execution of alternative punishment is even less perceptible than the execution of a imprisonment. However, unlike all other penalties, the community service has the advantage of utility and benefiting of done work for the company. For this reason, the legislator's efforts to improve legislation should be as high as possible.

In conclusion, despite all the issues described above, which we can deal with in the case of community service, this kind of punishment is indisputable to our legal system.

Seznam použité literatury

Monografie a sborníky

1. FLORE, Daniel a kol. *Probation measures and alternatives sanctions in the European Union*. Portland: Intersentia. 2012. ISBN 978-1-78068-043-9.
2. FRYŠTÁK, Marek. POLIŠENSKÁ, Petra a kol. *Aktuální judikatura k trestnímu řízení*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7518-4.
3. KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499. ISBN 978-80-7400-042-3.
4. KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*. 1. Vydání. Praha: Auditorium s.r.o. 2011. ISBN 978-80-87284-17-9.
5. MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1718-3.
6. NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0.
7. PÚRY, František. § 62 In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
8. SCHEINOST, Miroslav a kol. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-154-7.
9. SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe. IV, Sankční politika a její uplatňování*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-144-8.
10. SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.
11. ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004 – 2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck., 2006, ISBN 80-7179-527-5
12. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. ISBN 987-80-87576-93-9.
13. ŠKVAIN, Petr. § 336. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
14. ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, ISBN 978-80-7367-2.
15. VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

Odborné články

16. FRYŠTÁK, Marek. POLIŠENSKÁ, Petra a kol. Aktuální judikatura k trestnímu řízení. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7518-4.
17. KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499. ISBN 978-80-7400-042-3.
18. KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*. 1. Vydání. Praha: Auditorium s.r.o. 2011. ISBN 978-80-87284-17-9.
19. MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1718-3.
20. NOVOTNÝ, Oto. VANDUCHOVÁ, Marie. ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0.
21. OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, VAN KALMTHOUT, Anton M.. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy. 1997, č. 12, s. 620 - 626
22. PÚRY, František. § 62 [Obecně prospěšné práce]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
23. SCHEINOST, Miroslav a kol. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-154-7.
24. SCHEINOST, Miroslav a kol.: *Sankční politika pohledem praxe. IV, Sankční politika a její uplatňování*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-144-8.
25. SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.
26. ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004 – 2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck., 2006, ISBN 80-7179-527-5
27. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges. 2014. ISBN 987-80-87576-93-9.
28. ŠKVAIN, Petr. § 336. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
29. ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, ISBN 978-80-7367-2.
30. VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

Odborné články

1. URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 7.

2. HÁKOVÁ, Lucie, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 2005, č. 4.
3. HANÁK, Václav: Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, *Právní praxe*, 1998, č. 4.
4. HOSTAŠ, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Právní rozhledy*. 1999, č. 8.
5. HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 11-12.
6. HULMÁKOVÁ, Jana. Efektivní sankční politika - trendy a limity. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 1.
7. HULMÁKOVÁ, Jana. K možnostem a limitům rozvoje vybraných alternativních způsobů výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v České republice. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 10.
8. JELÍNEK, Jiří. Novelizace trestního zákona v roce 1995. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9.
9. KARABEC, Zdeněk a kol.: Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů. IKSP, Praha 2003.
10. KARABEC, Zdeněk. ROZUM, Zdeněk.: K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací, *Právní praxe* 1998, č. 4.
11. KOTULAN, Petr.: K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4.
12. KRUK, Jiří. První oddíl. In: KRUK, Jiří. Švýcarský trestní zákoník stav k 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 37
13. KUČHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.
14. MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Alternativní neznamená restorativní aneb o co restorativní justici vlastně jde? (zaměřeno na aktuální otázky české sankční politiky). *Trestněprávní revue*. 2016, č. 11-12.
15. MLSNA, Petr, GŘIVNA, Tomáš. Nucená práce z pohledu ústavního, mezinárodního a trestního práva. *Právní rozhledy*. 2011, č. 21.
16. MORKOVIN, Ondřej. Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb. (Lze přeměnit peněžitý trest na náhradní trest odnětí svobody bezprostředně, aniž by byla nejdříve využita jedna z alternativ podle § 69 odst. 2 TrZ?). *Trestněprávní revue*. 2014, č. 11-12.
17. PFOHL, Michael.: Entwicklung und Perspektiven der gemeinnützigen Arbeit als strafrechtliche Sanktion. In: *Gemeinnützige Arbeit in der Strafrechtspflege*. Schriftenreihe der Deutschen Bewährungshilfe i. V., 1985, sv. 5.
18. PŘESLIČKOVÁ, Hana, DIBLÍKOVÁ, Simona. Současné pojetí restorativní justice (IV. mezinárodní konference Evropského fóra pro restorativní justici, Barcelona, 15.–17. 6. 2006). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 12.

19. SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. Právní rozhledy. 1996, č. 4.
20. ŠÁMAL, Pavel. Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011. Trestněprávní revue. 2014, č. 9.
21. ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Sankcionování mladistvých v praxi českých soudů pro mládež: poznatky z empirického výzkumu. Trestněprávní revue. 2015, č. 2.
22. URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. Trestněprávní revue. 2003, č. 7.
23. VICHEREK, Roman. Přeměna peněžitého trestu. Trestněprávní revue. 2017, č. 1.
24. VŮJTĚCH, Jan a kol.: Výzkum institutu obecně prospěšných prací, Praha, IKSP, 1998.
25. VŮJTĚCH, Jan, KARABEC, Zdeněk, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. Základní poznatky k výzkumu institutu obecně prospěšných prací. České vězeňství, 2000, č. 1.
26. ŽATECKÁ, Eva. Poznatky z praxe probačních pracovníků (možné náměty de lege ferenda). Trestněprávní revue. 2007, č. 6.

Zákony a podzákoné předpisy

1. Nizozemský trestní zákon a předpisy související. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 199 s. ISBN 80-733-8054-4
2. Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
3. Sdělení č. 506/1990 Sb., o sjednání Úmluvy o nucené nebo povinné práci (č.29)
4. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
5. Vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
6. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
7. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
8. Zákon č. 150/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969, o přečinech
9. Zákon č. 152/1995 Sb., ze dne 29. června 1995, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 175/1990 Sb., ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon

11. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
12. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
13. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
14. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
15. Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, § 55 odst. 2
16. Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok
17. Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
18. Zákon č. 390/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
19. Zákon č. 56/1965 Sb. ze dne 17. června 1965, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb.
20. Zákon č. 59/1965 Sb., ze dne 17. června 1965, o výkonu trestu odnětí svobody
21. Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.
22. Zákon o trestním řízení soudním z 20. listopadu 2003, Criminal Justice Act 2003

Jiné zdroje

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, č. 152/1995 Dz
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
3. Ministerstvo spravedlnosti: Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, č. 1/2002 SIS

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 1997 sp. zn. 2 Tzn 13/1997
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 5 Tz 38/2001
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 41/2001 – 2x
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2001, sp. zn. 3 Tz 143/2001
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2002, sp. zn. 5 Tz 3/2002
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2003, sp. zn. 4 Tz 6/2003
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 8 Td 32/2007
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 4 Tz 33/2007
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 5 Tdo 1312/2007
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 11 Td 16/2009
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2010, sp. zn. 8 Tdo 1430/2009
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2010, sp. zn. 11 Td 11/2010
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 8 Tz 41/2012
21. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2013, sp. zn. 4 Tz 104/2012
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013
23. Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012

Internetové zdroje

1. Sanktionsvollzug nach Vollzugsart, Entwicklung [online] Bundesamt für Statistik, Strafvollzugsstatistiken Auskunft: 058 463 62 40, crime@bfs.admin.ch © BFS [2016-09-03]. Dostupné na: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/19/03/05/key/vollzug_von_sanktionen/ueberblick.html; ke dni 22. 3.2019.
2. Pramen: Přehledy statistických listů – Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV. Dostupné na: <https://www.justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>, ke dni 1. 2. 2019.
3. BEYENS, Kristel. European Journal of Probation. University of Bucharest . www.ejprob.ro . Vol. 2, No.1, 2010, pp 4 – 21, ISSN: 2006 – 2203. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/264841505_From_'Community_Service'_to_'Autonomous_Work_Penalty'_in_Belgium_What's_in_a_Name

Seznam použitých grafů

Graf 1: Počet uložených trestů a opatření OPP.....	45
Graf 2: Počet uložených opatření OPP	46
Graf 3: Procentuální podíl vybraných trestů.....	47
Graf 4: trestní sankce ukládané v roce 2018.....	49
Graf 5: Počet uložení vybraných trestů ve Švýcarsku	71

Seznam použitých tabulek

Tabulka 1: Počet uložených trestů a opatření OPP.....	45
Tabulka 2: Počet uložených vybraných trestů	49
Tabulka 3: Počet uložení vybraných trestů ve Švýcarsku.....	71